

Anul VII
Nr. 19 (294)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
9 mai
1987

Scinteia tineretului

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Glorioasa noastră istorie

Evocarea marilor momente ale istoriei noastre naționale aruncă o puternică lumină, încărcată de emoții, asupra cununii de lauri dăruită în conștiința și memoria neamului, pe temelii gloriei și eroismului acestei istorii, care înscrie la locul de onoare lupta neîncetată pentru libertatea și independența patriei, efortul tenace, multiseclar, de a edifica o societate a dreptății și demnității omului. În acest context, făurirea Partidului Comunist Român ne apare ca o piatră de hotar fundamentală conferind dimensiuni extraordinare și originale, mersului nostru în istorie, vocației de a ne împlini propria istorie conform aspirațiilor și idealurilor, voinței noastre suverane, ca popor, ca oameni demni și liberi.

Omagiem făurirea partidului din perspectiva deceniilor ce au trecut de la acea zi memorabilă, are peste timp încărcat de atâtea și atâtea evenimente, atâtea strădanii și jertfe, de victorii care ne-au înălțat și țara și în noi înșine, ne-au înălțat ca popor în lumea contemporană. De istoria Partidului Comunist Român este organic legată istoria luptei poporului român, în frunte cu cei mai buni fii ai săi — comuniștii, pentru libertate, progres și fericirea tuturor fiilor acestor meleaguri străbune. Comuniștii, prin tot ceea ce au făcut, îndeosebi în epoca inaugurată de Congresul al IX-lea — epocă ce poartă pe bună dreptate numele titlului său, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, și-au câștigat merite nepieritoare în fața poporului.

Nimic nu definește mai profund și esențial istoria Partidului Comunist Român, de atunci, de la 8 mai 1921, și până astăzi, decât lupta neînfricată, neistovită pentru apărarea intereselor vitale ale poporului român, pentru împlinirea celor mai nobile aspirații și idealuri. De lupta partidului se asociază astfel firesc salvarea libertății poporului român, a drepturilor sale de a-și făuri o viață liberă, stăpin pe soarta lui. Epoca Nicolae Ceaușescu — cea mai rodnică epocă din întreaga noastră istorie, a dat și ea măsura deplină a politicii partidului nostru, animată de vibrant spirit patriotic și revoluționar, de nelămurit devotament față de patrie și popor, cel care a însuflețit și însuflețește această măreață operă fiind secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

Pentru poporul român, Ziua făuririi partidului nostru se asociază semnificativ cu Ziua proclamării deplinei independențe de stat a României. În cronica țării, 9 Mai reprezintă momentul afirmării deplinei noastre neatințări și împlinirea unui străvechi

ideal. Odată cu proclamarea independenței noi ne-am redobândit un drept suprem prin propriile forțe. Prin eroismul legendar al tuturor fiilor patriei independența proclamată avea să fie consfințită pe cimpurile de bătălie unde ostașii români, susținuți de întregul popor, au reînnoțat firul glorioaselor tradiții ale luptei pentru țară și popor condusă de marii noștri voievozi. Importanța excepțională a actului de la a cărui săvârșire aniversăm 110 ani rezultă din faptul că el a impulsionat procesul modernizării țării, a accelerat progresul național, constituindu-se într-o piatră de temelie pentru înlăturarea unui alt ideal străvechi al poporului nostru — făurirea statului național unitar român, împreună aceste idealuri împlinite jalozind hotărâtor drumul ascendent spre deplina realizare a tuturor aspirațiilor și idealurilor noastre de progres, libertate și demnitate.

Libertatea poporului român a continuat să fie amenințată chiar și după cucerirea sa, să fie pusă sub semnul întrebării de forțe străine, agresoare, ceea ce a determinat continuarea luptei pentru libertate națională și, totodată, unitate națională. Ascensiunea fascismului, războiul hitlerist au fost cele mai grave pericole ce ne-au amenințat libertatea și ființa. Este meritul nepieritor al Partidului Comunist Român de a-și fi demonstrat capacitatea de a uni și mobiliza toate forțele democratice, progresiste, revoluționare, toate energiile națiunii în vederea atingerii obiectivului suprem, acela al apărării libertății, integrității și libertății patriei.

La 9 mai 1945, în urma capitulării Germaniei hitleriste, popoarele au repercutat victoria asupra fascismului, la aceasta aducându-și contribuția de mare însemnătate și poporul român, armata sa pentru salvarea civilizației umane, a libertății tuturor popoarelor lumii. Victoria finală, victorie ale cărei roade sînt atât de bogate și expresiv reliefate acum în viața noastră este a poporului însuși și a conducătorului său legitim — Partidul Comunist Român. Epopeea ai cărei eroi sîntem astăzi, epopee ce poartă sigiliul vieții, operei și activității exemplare prin spiritul lor revoluționar ale secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, dă zilnic mărturie grăitoare despre dragostea noastră pentru libertate, ea înseamnă al recunoștinței și prețuirii trecutului, față de faptele înaintașilor, dar și ea expresie a marilor responsabilități și îndatoriri de a asigura progresul și viitorul României socialiste.

SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC

Omagiul artei

MONUMENTUL INDEPENDENȚEI de MIRCEA ȘTEFĂNESCU, 1985, județul Olt

Monument alcătuit dintr-un amplu grup statuar ce surmontează un soclu decorat cu basorelieful, pe a cărui plintă stă, la loc de cinste, placa comemorativă pe care sînt gravate următoarele cuvinte roștite de către președintele Nicolae Ceaușescu la adunarea solemnă cu prilejul sărbătoririi centenarului cuceririi Independenței de stat a României în 1877: „Opera făurită cu singele lor de generațiile de la 1877 va străluci întotdeauna în istoria noastră ca una dintre cele mai mari izbînzii pe drumul libertății, progresului, independenței și făuririi poporului român”, emoționant omagiu adus luptei, jertfei și victoriei de poporul român pentru împlinirea unui vis vechi de veacuri.

Vatră de vechi tradiții, județul Olt a dat un mare nu-

măr de ostași și voluntari pe frontul de la Grivița, Rahova, Smîrdan, dintre care unii au intrat în galeria eroilor nemuritori. Aici, în apropierea unuia dintre multele locuri pe unde armata a trecut Dunărea, s-a ridicat nu de mult acest monument.

Limbagul sobru și lapidar al expresiei artistice dă acestui monument născut dintr-o frumoasă imagine artistică și din credință neștrămutată și admirabilă față de forța și vocația poporului român de a lupta și învinge ori de câte ori este vorba de țară, de libertate și independență ei, valoarea unuia dintre cele mai izbitite simboluri și omagii, totodată, ale artei plastice românești, aduse marșului război pentru cucerirea Independenței din 1877.

Iubire supremă

Il iubim
pentru că El poartă spre noi
lumina din marii eroi,
pentru tot ce-am durat în ziduri de
granit,
pentru ramul de vis ce-l purtăm înflorit,
pentru cerul nostru senin,
il iubim !

Il iubim
cum iubim doina și brazii înalți,
cum iubim marea și arc de Carpați,
pentru inima Lui într-o țară vibrând,
pentru gândul cel bun etern luminând,
pentru noul nostru destin,
il iubim !

Il iubim
pentru liniștea din ochi de copii,
pentru visul de pace, pentru verbul „a fi”,
pentru viața bogată, pentru holde și piine,
pentru tot ce-nălța-vom astăzi și mâine,
cu toată ființa prin tot ce simțim,
mai presus de orice
il iubim !

DAN IORGA

Istoria — marea carte a adevărilor noastre fundamentale

Independența națională — ideal milener al poporului român, împlinire a luptei sale eroice

Istoria zbuciumată a poporului nostru consemnează existența unor momente fundamentale care, prin marea lor semnificație politică, au înrîurit profund întreaga sa dezvoltare ulterioară pe coordonatele civilizației și progresului social. Cucerirea independenței depline de stat, cu 110 ani în urmă, prin participarea României la războiul antiotoman reprezintă un asemenea moment politic determinant, prin însemnătatea sa în istoria modernă a României și, în același timp, un prilej de evocare a glorioaselor tradiții de luptă ale poporului

nostru, a faptului că lupta seculară pentru progres și civilizație, pentru afirmarea capacităților de creație materială și spirituală, pentru apărarea fiin-

110 ani de la cucerirea
independenței depline de stat
a României

ței naționale și neatințare, împotriva dominației străine reprezintă o trăsătură distinctă și fundamentală a istoriei noastre naționale.

Intr-adevăr, idealul independenței a condus gândirea și acțiunea forțelor progresiste, înaintate ale poporului român în toate epocile istorice. Iar cele mai de seamă personalități ale trecutului sînt, fără îndoială, acelea care, înțelegînd această aspirație profundă a poporului s-au situat în fruntea sa, luminîndu-i calea cu strălucirea geniului lor și căutînd a-i păstra o existență liberă de orice imixțiuni din afară. „Avem un

Dr. OLIMPIU MATICHESCU

(Continuare în pag. a III-e)

IDEI ÎN AGORA

Ficțiune și adevăr istoric

Fascinația exercitată de îndrăgirea și polivalențele operei lui Nicolae Iorga, actualitatea ei nealterată peste ani și vicisitudinile timpului își află desigur sorginea și temeiul explicativ nu numai în titanica, erudita și mereu stupefiantă putere de asociație și sugestie cu care marele istoric și-a dominat contemporanii și cu care continuă să ne domine spirital și pe noi, cei de azi, ci, mai ales, în valoarea exemplară a destinului pe care Omul-Iorga nu a prețuit să și-l asume și care, dincolo de tragismul jertfei de sine, mărturisese despre altitudinea unui mesaj moral de înalienabilă și perenă rezonanță umanistă. Pentru că Nicolae Iorga nu a fost citit și puțin încarnarea acelui tip de savant dedicat circumlocuțiilor academice sau academizante, abstrase și indiferent, refractar oricărei imixțiuni a vieții reale în spațiul ezoteric al Bibliotecii. El a fost Cărturarul prin excelență, educator și tribun, om al Cetății, partizanul neobosit al unui crez cu care conștiința lui s-a identificat statornic și pe care a înțeles să-l slujească prin scrierile sale — covârșitoare ca volum și diversitate tematică, pentru a căror cuprindere unui cititor obișnuit nu i-ar ajunge o viață —, prin verbul său incandescent, tulburător, generator de răscolitoare reverberații, prin faptele sale publice asupra cărora doar judecata Istoriei are dreptul să se pronunțe definitiv. Și dacă sintem de acord cu Hegel că „Istoria universală este judecătoria supremă” și că mai devreme sau mai târziu fiecare personalitate istorică va dobîndi în conștiința viitorului locul pe care îl merită, nu putem să nu concedem asupra faptului că Nicolae Iorga înfruntându-și destinul, și-a

incrustat semnul trecerii pămîntului pe trunchiul vechin viu al Istoriei. O istorie care nu va să reprezinte o colecție mortificată de evenimente hipertrofiate, o aglomerare de orori și glorii defuncte ci fluxul indestructibil al combusțiilor vitale, al experiențelor omenestii, al trăirilor, nădejților și idealurilor marilor colectivități umane în dimensiunea lor inductibilă, esențială, în semnificația lor neperisabilă. Personalitatea oposesitoare a lui Nicolae Iorga reclamă însă nu hipostazierea unei imagini eroice într-un panteon, alături de numeroase alte figuri ilustre aparținând istoriei naționale sau universale. Deoarece imaginea ca atare, răsfrîntă pe ecranul istoriei, nu se poate sustrage unei inerente refracții prin prisma conștiinței și memoriei colective, suferind un proces de „sanctificare”, reconvertindu-se în mit.

Evocarea personalității lui Nicolae Iorga și implicat în morții sale, prin care viața-i terestră pare a se fi orînduit sub pecetea implacabilă a sorții, obligă neîndoielnic la reconsiderarea în termeni „reali” a unei dileme aparent insurmontabile ce stă în fața cunoașterii istorice. Oare trecutul este o „realitate obiectivă”, susceptibilă de a fi inserată, clasificată, considerată ceva încheiat, imuabil, dat odată pentru totdeauna sau, din contră, o reflecție „pragmatică”, o „actualizare” a trecutului, o „proiecție” a prezentului asupra trecutului (latitudine căreia i s-ar potrivi cuvintele lui Faust: „Ce voi numiți al vremurilor duh / E numai duhul dumneavoastră / În care vremurile se-ogîndesc.”)? Nu putem desigur nega faptul că orice efort de reconstituire a trecutului, indiferent la ce mijloace se recurge

— istoriografice, literare etc. —, necesită concursul imaginației. Nu de puține ori actul imaginației transgresează limitele adevărului istoric debusind în ficțiune. Dar nu este mai puțin important de semnalat că recuperarea unui segment sau secvențe de istorie presupune ab initio opțiunea pentru o anumită perspectivă asupra a ceea ce a fost, în consonanță cu un adevăr intim fundamental.

Într-un fel trebuie să-i dăm dreptate lui Croce care, repudiind ideea unui trecut „obiectiv” și pledînd pentru o atitudine „prezenteistă” în fața Istoriei nu se sfîșia să spună: „Compilările de fapte nu sînt decît cronici, note, memorii sau anale și nu opere istorice și chiar dacă faptele au fost supuse criticii, sursele oricăror date au fost menționate și mărturiile verificate în mod serios, oricare ar fi eforturile depuse, este imposibil să depășești caracterul exterior al sursei sau al mărturiei care vor rămîne întotdeauna niște „se spune” sau „se scrie” și nu vor putea nicodată să devină adevărul nostru”.

Cum nu întotdeauna cunoașterea istoriei — cu luminile și umbrele ei — se realizează cu instrumentarul specializat al istoriografiei și cum cel mai adesea anumite evenimente și personalități istorice dobîndesc în conștiința posterității poziții privilegiate, în virtutea unor explicabile sau inexplicabile conexiuni, eventual chiar de ordin afectiv, recursul la trecut tinde să devină sursă și substanță literaturii care nu are de bună seamă pretenția să se substituie altor modalități de relevare a adevărului istoric.

„Cazul Iorga” nu a încetat să concentreze interesul celor care, evoluind în cîmpul literaturii, consideră de maximă oportunitate nu simpla evocare a figurii tragice și a grandorii ilustrului cărturar ci transfigurarea artistică a unor evenimente cu implicații și semnificații multiple, la scara unei colectivități sociale sau comunități naționale. Fapt pentru care recentul volum „Drumet în calea lupilor” apărut la Editura E-

minescu, sub semnătura a doi prestigioși publicști, Nicolae Dragoș și Mihai Stoian, ce se vrea „filmul unei existențe reale liber interpretată”, merită să fie examinat dincolo de condiția sa explicit formulată. Autorii, conștienți de dificultatea întreprinderii la care au purces, țin să facă următoarea precizare, în măsură să furnizeze dacă nu indiciile unei motivații manifeste cel puțin pe acelea divulgînd o ambiție latentă: „Pornind de la datele realului, această carte nu și-a propus să fie — după cum se va vedea — o reconstituire documentară. Autorii au păstrat — în unele cazuri — numele reale ale citorva personaje, pentru a sugera culoarea specifică a epocii. În alte cazuri, s-a impus doar folosirea unor prototipuri în vederea conturării personajelor de ficțiune”.

Deci, ficțiune istorică și adevăr românesc sau ficțiune romanescă și adevăr istoric? A stabili dozajul exact între aceste componente este cred o operație destul de anevoioasă, dacă nu cumva prea puțin relevantă.

Autorii nu au pretenția de a etala date inedite, senzaționale, extrase din arhive și nici de a răsturna unghiuri de vedere consacrate în ceea ce privește dinamica și sensul evenimentelor ce au premers și au culminat cu asasinarea lui Iorga de către legionari. Nicolae Dragoș și Mihai Stoian resimt acut nevoia autenticității replicilor și personajelor nu atât a ambianței și fundalului pe care se proiectează evenimentele în sine. De aceea nu cred că avem de a face cu un roman sau cu un amplu scenariu cinematografic care, făcînd apel la documente, articole, aforisme și mărturii aparținînd lui Iorga sau celor care l-au cunoscut, să se multumească doar cu efectul stîrnit de împletirea și succesiunea unor enunțuri memorabile certe, dovedite, în contexte verosimile. Autorii lasă să se întrevadă că au vizat mai degrabă o resurrecție afectivă în raport cu circumstanțele unei drame care nu a privit doar un om, fie el și de

excepție, ci destinele unei întregi națiuni. Nu numai Iorga a fost „drumet în calea lupilor”, a vrăjmașilor săi personali și ai țării, vrăjmași de care nu s-a temut și pe care nu a înțeles să-i absolve nici un moment pentru orbirea și trădarea lor criminală. Un întreg popor victimizat a trăit atunci, în cîmplitul an 1940, experiența dureroasă a abandonării, cîntării teritoriului național și umilinței, în vreme ce agresorii fasciști și revizionisti horhythy jubilau, convinși de inamovibilitatea „noului ordin” instaurat în Europa. Iorga este din acest punct de vedere un exponent exemplar, certificînd la nivelul unei biografii individuale fatalitatea care a marcat existența unui întreg popor.

Cartea la care ne referim — scrisă cu mult nerv, în vederea unui puls precipitat, înălțarea evenimentelor producîndu-se rapid, sugerînd adevărate „lovituri de teatru”, pregnanța personajelor prinse în angrenajul istoriei impunîndu-se cititorului tocmai prin faptul că ficțiunea nu suprasaturază prim planul acțiunii (documentele invocate în subsolul paginilor funcționînd ca un îndreptățit element de rezistență și ponderare în funcție de care dialogurile, întâmplările capătă consistență și sens).

Figura Profesorului, ca de altfel și profilurile celorlalți protagoniști ai dramei — politicieni, oameni de rînd sau debusolate și secolerate unele ale dușmanilor independenței și integrității țării —, gesturile și acțiunile acestora acoperă o canavă istorică (tesută cu minuție, rod al ficțiunii ce se nutrește însă din substratul, în limitele căruia adevărul istoric subîntinde linii de forță nevăzute dar semnificative).

„Drumet în calea lupilor” — o carte care tulbură și edifică. Ea confirmă desigur vocația construcției și aptitudinea remarcabilă a autorilor de a electriză memoria colectivă, făcînd Istoria să strălucineze încă o dată în conștiința noastră, a tuturor.

MUAI MILCA

viata literaturii

Performanță și originalitate

Izbinda artistică este adesea legată de ideea de performanță, înțelegând ca înfrîngere a unor obstacole succesive pe care scriitorul și le pune singur dinainte. Iată, romanul *Pămîntul ne răbdă pe toți* (vol. I) apărut anul trecut la Editura Carica Românească de Aurel Maria Baros (recent laureat al premiului Liviu Rebreanu pentru această carte de debut), este cum nu se poate de primejdios de apropiat de universul lui Marin Preda prin tot: tematică, (este vorba de un roman „fărănească”); momentul circumscris relatării (care este aici cam același, cu cel din *Moromeții I*, perioada cînd încă „timpul mai avea răbdare”, — așadar aceeași din anii imediat următorii celui de al doilea război mondial, cu specificarea că relatarea în romanul tinărului prozator se întinde în ultima ei parte și asupra acestuia din urmă). Dar apropierea nu se oprește aici: în ambele cărți este vorba de un univers prin excelență „sudic”, de cîmpie, unde domină tonalitățile exuberante și coloritul bogat, unde firea omului este deschisă, conversațională, pusă pe șotii și mai cu seamă pe înțelegerea șotilor. Apoi derularea narațiunii este, ca și în *Moromeții I*, cit se poate de tradițională, de volcomă în alcătuirea aparentă, fără inovații compoziționale și fără orice fel de „modernizări” în redactare. În sfîrșit, și la nivelul tipologiei sau a tipului de conflicte similitudinile sînt vizibile. Gheorghe Zuveldatu este un bărbat matur, inteligent și hitru, știînd mereu să capete autoritate asupra celorlalți, aidoma lui Ilie Moromete. În sfîrșit, cuplul Florica-Arghear așadar, fata bogată și flăcăul sărac, cuplu constituit, firește, fără consimțămîntul „socrului mic” și beneficiînd de o constantă atitudine dușmănoasă din partea aceluia este analog altuia, faimos, Polina-Birică, alde Bălosu din opera lui Preda, avînd desigur un frate bun aici, în Ristache Cîrlu. Mai mult, acesta din urmă este blagoslovit cu un fiu, o nulitate, pe deasupra intrată în mișcarea legionară, aidoma fiului lui Bălosu, dedîndu-se ca și acela, la tot felul de represalii terifiante-hilare, cu aparentă justițiară și cu desăvîrsire opuse mentalității specifice țaranului român.

Apropierea sînt prea multe ca să fie

vorba de ceva fortuit. Intrucît, nu e vorba de pastisă în cartea lui Aurel Maria Baros, ci de creație, trebuie să pornim de la ideea că ele sînt premeditate, tinărul prozator, „selectîndu-le”, cum ar fi zis Preda însuși, „într-adins”, pentru a demonstra că pe un material aflat parcă cu desăvîrsire în proprietatea altcuiva, se poate lucra ceva original în chip manifest. Originalitatea viziunii lui Aurel Maria Baros se datorează unei anume absențe a radicalității la care sînt „dimensionate” întîmplări și oameni, tragedii și scene caraghioase. Este în acest punct o deosebire esențială de tipul de viziune morometeană, unde totul era pus sub semnul unei gravități înțelegătoare, ceea ce atenuează din dimensiunile dramatice, păstrîndu-le totuși ca atare. La Aurel Maria Baros dramaticul însă este bagatelizat, dar și comicul este strînit a se revîrsa în jeteri spumoase. Prin urmare, totul trăiește sub regimul unei anume potoliri, este circumscris, ca să spunem astfel, formulei generice „d-ale vieții”. Nimic nu sperie, dar nimic nici nu în-cîntă prea tare! Oribila scenă a uciderii unui negustor bogat este derulată într-o tonalitate de fond a calmului, a lipsei de „nervi”, lacrima neștîită care curge dintr-un colț al ochiului omului gata să-și dea sfîrșit, fiind o expresie elocventă a viziunii prozatorului: nimic nu este chiar atât de îngrozitor încît să miste și să fie pus sub regimul mișcătorului. Descripția portretului nenorocitului torturat pînă peste poate de Andrei Cîrlu și șeapta lui, fără a se renunța

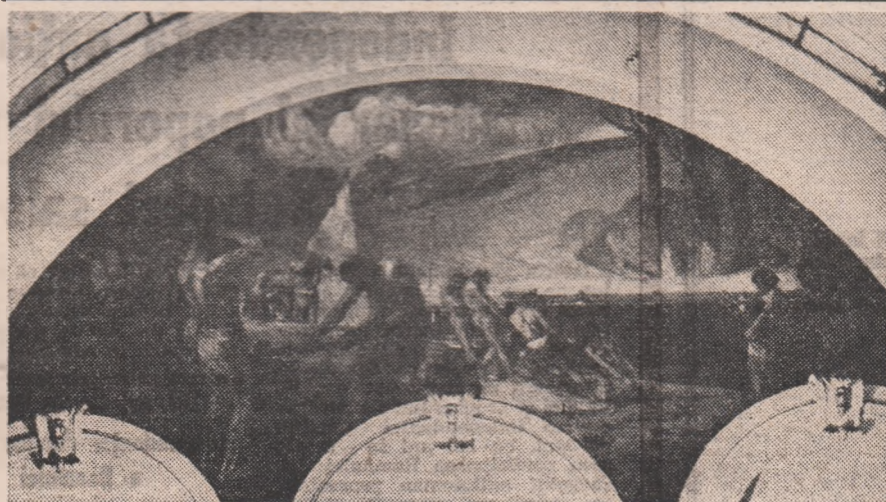
la nici un detaliu oripilant nu încremenează deloc sensibilitatea, căci totul pare a fi pus între ramele unui tablou. Mustrările de conștiință ale lui Ristache care a asistat la asasinarea negustorului par, pe moment, a atinge dimensiuni coșmaresci. Pe moment numai, însă, căci omul nu va să aibă deloc o fire macbethiană și, deși e inițial, atât de muncit de gîndul că fiul său a fost părtaș la o faptă abominabilă, încet-încet se ia cu alte treburi. Pînă și descrierea stihilor dezlănțuite, a crivățului biciuitor este făcută pe un ton împăcat, deloc în felul, să spunem, al lui Ștefan Bănuțescu din *Mistreții erau blînzi* (cu revărsări de acorduri epopeice, pe un „glas” zguduit, pe măsura zguduitului spectacol). Se povestește parcă „la gura sobei” de către un om aflat în cea mai tihnită stare de bună dispoziție, care contemplant, iar nu suferă contemplantul grozăviile descrise. Totul este plasat sub regimul artei, nu neapărat în sensul estetizării artei, narate, a punerii lor sub semnul unei convenții premeditate, ci acela al trăirii sub specia unui continuu echilibru în receptare. Nimic nu este nici prea-prea nici foarte-foarte. Ilie Zuveldatu, sergent, îl aduce pe un alt țaran, soldat dezerter, înapoi la unitate și tot mergînd ei pe drum încep să cînte, ajung acasă la Zuveldatu, unde „țuțu” (neica Gheorghe Zuveldatu) îi așteaptă cu vin rece, pe urmă, bineînțeles, sergentul se întoarce cu „prizonierul” său la unitate. Aici scena ar fi fost de registru comicului celui mai dezlănțuit, dacă prozatorul nu ar fi tratat iarăși materia cu calmul unei ființe care nu ridică nicodată vocea, ale cărei grimase sînt subînțelese, iar zîmbetele par reținute. Tot așa conflictul între Ristache și nora sa adulteră (femeie focoasă foarte decisă în opțiuni,

plină de „of”-uri, cu un aplomb ne-maipomenit în reacții, ba chemînd o babă să-i deșerte pentru a-i reduce cutare ibovnic, neîntînd totuși ca descîntecul să nu fie „prea din cale afară” ca să nu poată să scape de adorator, în clipa cînd s-o întoarce soțul în sat, ba înfrunzîndu-și soțul cu o nerusinare grandioasă, dacă epitetul e permis în context. Carambolul ar fi de o savoare bocacească, dacă scena n-ar fi relatăată cu o lipsă de zvicnire englezească.

Se poate vorbi pe de altă parte de un fel de fatalitate a circumscriserii tematice la A. M. Baros. Momentul istoric fiind același, tipul de conflicte, de reacții neavînd cum să difere în raport cu ceea ce aflăm în *Moromeții I*, ar fi fost o absență a curajului artistic din partea tinărului prozator de a ocoli „tema” pe motivul că ea a fost epuizată. Aici lucrurile stau ca și în critică, unde e un nonsens să nu scrii despre autori fundamentali pe motivul că există deja despre aceștia contribuții exogetice ilustre anterioare! Egalizarea perspectivei operată de narator face ca în fond, această din urmă să fie în prim planul atenției, iar nu un protagonist propriu-zis al cărții. Gheorghe Zuveldatu nu are, firește, nici pe departe pregnanța lui Ilie Moromete. Dar nimic nu trebuie să fie privit aici, cum am văzut, ca „din cale afară”, iar excepția nu admite vreedată a fi pusă în patul procustian într-un sens lipsit de orice accepție dezavantajoasă a termenului), al molemelii înțelegătoare, care nici nu caricaturizează, dar nici nu exaltă vreedată. Prin urmare, vom găsi apariții interesante în *Pămîntul ne răbdă pe toți*, nicodată însă o faptură în ficțiune proeminentă, căci atunci naratorul ar trebui să renunțe la locul său central în scenă, la rolul său de manevrant a tot și a toate în direcția rotunjirii oricărei fel de colțuri. Constatarea se aplică chiar și tonalităților evocare epopeice: „Și astfel vatra satului este prinsă într-un patruleter prin mijlocul căruia curge, cînd curge, apa limpede a Cotmeinei, adunînd casele pe lingă ea, sub îmbrățișarea zăvoaiului. Și-i țînuse bine Cotmeana, pe aproape, nu pleacă oamenii de pe valea ei decît arareori, cum se întîmplase cu Zuveldatu, și mai tîrziu, după războiul de la șapte-șapte, cu Minoiu (...) Cîrstoci și alții, mai norocoși, au luat atunci pămînt pe moșia lui Dobre Dobrișoia, la Marfalogi, mai vin pe la rude, cînd și cînd. Unul de-al lui Mucea, mai îndrăzneț, muncise la niște sonde și pierise după vreo zece ani, iar altul, din neamul Zuveldatei, lucrase cu ciocanul cel mare de nituit piroane tocmai la podul de la Cernavodă, de unde se întorsese cu ceva bani și e-o poreclă: Baros.”

Cartea tinărului scriitor este unul dintre cele mai bune debuturi în proza de amplă respirație din ultima vreme.

VICTOR ATANASIU

Pictură murală

INDEPENDENȚA NAȚIONALĂ

ideal milenar al poporului român, împlinire a luptei sale eroice

(Urmare din pag. 1)

trecut cu care ne putem mândri. — spunea tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în această privință. În condiții grele, poporul nostru și-a păstrat ființa națională. În această parte a lumii el a fost un factor de progres și civilizație, și-a adus contribuția la mersul înainte pe calea unei vieți mai bune. Iată de ce noi, comunistii, cinstind pe cei care în trecut și-au dat viața pentru fericirea poporului, tragem din lupta lor învățăminte pentru prezentul pe care îl făurim.

Așezat la interfeșta intereselor expansioniste ale unor mari imperii vecine, poporul român s-a ridicat împotriva tuturor acelor care căutau să atingă integritatea teritorială, să-i știrbească suveranitatea. Să deschidem cartea de istorie. Vom vedea că sute de ani din istoria noastră medievală au fost jalonați de încercările unor domnitori patrioți de a realiza, în diverse chipuri, o forță militară puternică prin alianța țărilor române, văzând în aceasta o chezie a apărării independenței lor. Unor asemenea tendințe și scopuri politice, le-au fost subordonate, la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea, strădaniile marelui domn al Țării Românești Mihai Viteazul, care a reușit, în anii 1599-1600, să unească Țara Românească, Transilvania și Moldova într-un singur organism politic.

Deși a avut o durată scurtă, fiind realizată mai ales sub aspectul militar și politic, eoul unirii celor trei provincii locuite de români în timpul domniei lui Mihai Viteazul a dat impuls năzuințelor de unitate și libertate națională ale poporului român, contribuind la dezvoltarea și afirmarea conștiinței naționale. În secolele următoare, pe fondul dezvoltării treptate a noilor relații de producție capitaliste, unitatea națională și independența națională nu numai că au devenit posibile, dar chiar imperios necesare, cerute de întreaga evoluție socio-economică și politică a poporului român. Răspunzând cerințelor dezvoltării societății, aceste deziderate patriotice fundamentale se vor contura tot mai clar în conștiința poporului de-a lungul puternicelor frământări revoluționare de la 1848 și din anii ce au urmat. Însoțind mișcarea de mase, ele vor căpăta o măreață și istorică concretizare în actul de la 24 ianuarie 1859. Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, act prin care se consfințea voința de Unire a poporului român, a fost opera maselor populare, un moment extrem de important în șirul luptelor eroice duse de poporul nostru pentru eliberarea socială și națională.

După Unirea Moldovei cu Țara Românească, ca urmare a reformelor legiferate și aplicate mai ales în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza statul român s-a întărit considerabil, atât sub aspectul dezvoltării economice cât și a afirmării sale politice. Sarcina principală care stătea în această epocă în fața poporului român era obținerea independenței naționale depline. Pentru împlinirea acestui deziderat s-a încercat inițial folosirea căilor diplomatice. În iunie 1876, de pildă, într-o notă remisă Turciei și puterilor europene garante, guvernul român a cerut recunoașterea independenței de stat. Imperiul otoman retrograd a respins însă această cerere legitimă, dovadă că nu se putea ridica la înțelegerea conștiinței a evoluției istorice spre libertate și progres social a societății românești.

În aceste condiții, guvernul român a trebuit să înceapă tratative pentru încheierea unei alianțe politice cu Rusia, care, pregătind războiul contra Turciei, putea crea condițiile externe favorabile obținerii independenței României pe calea armelor. Ca urmare, în aprilie 1877, a fost semnată convenția româno-rusă. Aceasta prevedea, din partea țării noastre, obligația de a permite trecerea trupelor rusești pe teritoriul

Trecerea românilor peste Dunăre

său, iar din partea Rusiei angajamentul de a respecta drepturile politice ale statului român, de a menține și apăra integritatea teritorială a României. Pasul făcut îngăduia României intensificarea pregătirilor pentru participarea la războiul împotriva Imperiului otoman. Înainte chiar de declarația oficială de război făcută Turciei de către Rusia, Parlamentul român a decretat, la 6 aprilie 1877, mobilizarea armatei.

Izbucnirea războiului, la 12 aprilie 1877, precum și riposta turcilor, care au trecut la bombardarea localităților românești de pe malul stâng al Dunării, a provocat în țară intensificarea elanului patriotic

noastre armate au săvârșit acte de înaltă eroism, demne de tradițiile glorioase ale luptătorilor și martirilor neamului. Jertfa de sânge a celor aproape zece mii de victime, morți și răniți în război, eforturile și sacrificiile neamului nostru popor constituie dovada cea mai concludentă că independența de stat a fost cucerită de poporul român prin luptă, că ea a constituit actul său de voință și independență în fața lumii externe, rezultat al „generozității” și tranșanței cancelarilor diplomatice străine.

Faptele de arme ale ostașilor români au atras atenția întregii lumi asupra poporului și armatei noastre. Presa internațională

materială a războiului. La fel intelectualitatea și proletariatul s-au situat în primele rânduri ale apărătorilor independenței. Acestei largi mișcări de masă i s-au raliat românii din teritoriile aflate încă sub dominația străină, care vedeau în România liberă și independentă centrul firesc al realizării deplinei unități statale.

Confirmată pe plan internațional de Congresul de pace de la Berlin, din anul 1878, cucerirea independenței depline de stat constituie un eveniment deosebit de însemnat în istoria modernă a poporului nostru. Acest eveniment politic a avut înriuriri profunde și pozitive asupra dezvoltării ulterioare a

110 ani de la cucerirea independenței depline de stat a României

al maselor populare. Acestea cereau în mod hotărât proclamarea independenței de stat și, pentru consfințirea acestui act, intrarea în războiul antotoman.

La 9 mai 1877 Adunarea Deputaților a proclamat, în ședință solemnă, independența de stat a României. Mii de cetățeni ai Capitalei, care urmăreau din afara clădirii Parlamentului desfășurarea lucrărilor ședinței, au aclamat cu putere această hotărâre istorică. De la înalta tribună a Adunării Deputaților a răsunat atunci, încărcat de emoția specifică marilor evenimente, glasul luptătorului patriot Mihail Kogălniceanu: „Așadar, domnilor deputați, nu am cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața reprezentanței naționale că noi sîntem o națiune liberă și independentă... Trebuie să dovedim că sîntem o națiune vie, trebuie să dovedim că avem conștiința misiunii noastre, trebuie să dovedim că sîntem în stare să facem și noi sacrificii pentru ca să păstrăm această țară și drepturile ei pentru copiii noștri”.

Proclamarea independenței depline de stat a generat o stare de spirit de un înalt și vibrant patriotism în inimile tuturor românilor. Documentele epocii vorbesc despre faptul că deputații, care adoptaseră motiunea independenței de stat, „fraternizau cu tribunele” și — aïdoma evenimentelor revoluționare și patriotice anterioare, 1848 sau 1859 — zecile de mii de locuitori ai Capitalei, masat pe Dealul Mitropoliei, au manifestat apoi sub flamuri tricolore, în sunetele „Răsunetului” lui Andrei Mureșan: **Deșteaptă-te române!**

Proclamată la 9 mai 1877 și susținută cu căldură de întreg poporul român de pe ambele versante ale Carpaților, independența depline de stat a României a trebuit apoi să fie apărată și consfințită cu arma în mină pe cîmpul de luptă. În asaltul redutelor de la Grivița, de la Plevna, Rahova, Smirdan și Vidin, luptînd alături de soldații ruși, de voluntarii bulgari, ostașii tinerei

noastre armate au săvârșit acte de înaltă eroism, demne de tradițiile glorioase ale luptătorilor și martirilor neamului. Jertfa de sânge a celor aproape zece mii de victime, morți și răniți în război, eforturile și sacrificiile neamului nostru popor constituie dovada cea mai concludentă că independența de stat a fost cucerită de poporul român prin luptă, că ea a constituit actul său de voință și independență în fața lumii externe, rezultat al „generozității” și tranșanței cancelarilor diplomatice străine.

Faptele de arme ale ostașilor români au atras atenția întregii lumi asupra poporului și armatei noastre. Presa internațională materială a războiului. La fel intelectualitatea și proletariatul s-au situat în primele rânduri ale apărătorilor independenței. Acestei largi mișcări de masă i s-au raliat românii din teritoriile aflate încă sub dominația străină, care vedeau în România liberă și independentă centrul firesc al realizării deplinei unități statale.

Confirmată pe plan internațional de Congresul de pace de la Berlin, din anul 1878, cucerirea independenței depline de stat constituie un eveniment deosebit de însemnat în istoria modernă a poporului nostru. Acest eveniment politic a avut înriuriri profunde și pozitive asupra dezvoltării ulterioare a societății românești. „Rezultat al luptei eroice a armatei române împotriva Imperiului otoman, al voinței ferme de libertate și neatîrnare a poporului nostru, care și-a dovedit încă o dată marea capacitate de luptă — se subliniază în „Programul Partidului Comunist Român” — dobîndirea independenței naționale a dat un nou și puternic imbold dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă înriurire asupra întregii evoluții istorice a României pe drumul progresului social, a permis afirmarea tot mai viguroasă a poporului nostru ca națiune de sine stătătoare”.

Alături de Unirea din 1859 a Principatelor Române, cucerirea Independenței depline de stat a constituit o premisă dintre cele mai însemnate în lupta poporului român pentru înfăptuirea deplinei unități statale, deziderat istoric care va fi realizat, cu prețul altor lupte și sacrificii, patru decenii mai târziu, în timpul evenimentelor tumultuoase de la finele primului război

În toată lupta

mondial. La fel ca Unirea Principatelor sau cucerirea independenței depline de stat, făurirea statului național unitar român, la 1 decembrie 1918, nu a fost rezultatul unui eveniment întâmplător ci, dimpotrivă, realizarea unei opțiuni naționale fundamentale, înfăptuită de poporul român prin luptă hotărâtă. Iată de ce, Partidul Socialist se angaja solemn, prin Declarația din februarie 1919, nu numai să respecte și să apere „legămintele de unire hotărîte”, dar să și lupte pentru emanciparea socială a poporului român; ideal atât de clar și de precis precizat în finalul declarației: „România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mâine”.

Era acesta nu doar un simplu deziderat programatic, ci un imperativ fundamental, dictat de însăși sensul evoluției istorice și cerut ca atare de realitatea socio-politică românească. Acest imperativ a devenit presant și datorită faptului că burghezia, cercurile guvernante și reacționare au folosit noile împrejurări istorice în care se afla țara pentru consolidarea pozițiilor lor economice și politice, ignorând interesele maselor largi populare, recurgînd nu o dată la arma represivă — atunci cînd acestea s-au ridicat la luptă hotărâtă pentru o condiție socială mai bună. Totodată, s-au făcut concesii, uneori foarte grele, în fața presiunilor economice și politice ale marilor monopoluri capitaliste, ceea ce a dus la știrbirea și, în anumite momente, la pierderea unora din atributele independenței reale și a suveranității naționale depline a țării. Iată de ce, încă în perioada interbelică — dar mai ales odată cu împingerea țării în vîltoarea celui de al doilea război mondial, a revenit în mod obiectiv clasei muncitoare, partidului comunist, misiunea istorică de a conduce lupta poporului român pentru apărarea și redobîndirea independenței naționale, a suveranității și integrității teritoriale. Eroismul autentic al maselor populare, în frunte cu comunistii, reprezintă, în imaginea istorică a rezistenței poporului român în fața forțelor negre ale fascismului și hitlerismului, expresia grațioasă a consecvenței cu care au fost slușite interesele majore ale națiunii noastre.

Procesul revoluționar declanșat în august 1944 a dus la făurirea unei realități istorice noi, produs al inițiativei și activității revoluționare, patriotice a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, indiferent de naționalitate. Pentru prima dată în zăbucimata sa istorie, poporul român a dobîndit adevăratul statut de națiune liberă, independentă și suverană. Sintetizînd această realitate, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU aprecia că: „Înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 a deschis calea unei dezvoltări noi, democratice și progresiste a societății românești, precum și a lichidării definitive a oricărei dependențe a poporului nostru față de monopolurile străine, de cercurile imperialiste internaționale. România și-a dobîndit pentru prima dată în mod cu adevărat plin independența și suveranitatea națională, la baza cărora au fost puse eliberarea poporului de orice exploatare și asuprire... edificarea noii orînduirii socialiste, în care masele muncitoare, poporul își făurea în mod conștient propriul viitor, propria istorie”.

Continuînd glorioasele tradiții de luptă ale înaintașilor, națiunea noastră socialistă se afirmă azi, în fața lumii întregi, prin strălucite victorii în toate domeniile de activitate. Rezultat al eforturilor și al luptelor multiseculare duse în permanență de un popor viteaz, harnic și talentat, pentru libertate, unitate și independență națională, patria socialistă de azi reprezintă și o afirmare practică a celor mai nobile idealuri de care au fost animați luptătorii de acum 110 ani pentru cucerirea independenței depline de stat a României.

Biobibliografia lui Dionysius Exiguus (în traducere: Dionisie cel Mic) nu poate acoperi, cu toată generozitatea istoricului, mai mult de câteva pagini. Este unul din cărturarii Daciei Pontice (Scythiei Minor). S-a născut în jurul anului 470 și s-a scos dintr-una din instituțiile spirituale ale locului. Magistrul i-a fost Petru, căruia îi va mulțumi într-o prefață tirzie pentru rivna pusă odinioară în modelarea lui: o „rivnă pe care nici spațiul, nici timpul n-o pot uita”. Cit de adine a călătorit în Răsărit pentru a se desăvirii, doar se presupune: cert e că o vreme a poposit la Constantinopol unde își va fi făcut o bună faimă de poliglot și de talmăcior, căci papa Gelasie, care avea nevoie de un expert în latină și greacă, îl va chema la Roma. În orașul istoric roșește în 496 și se „închinoviază” într-un lăcaș de la poalele Palatinului. Erudiția sa constructivă, care reverberază în operă, îl face vestit în întreaga lume culturală a epocii și-i atrage prietenia multora din personalitățile ei. Printre companioni e și Cassiodor, prim-ministru sub Theodoric; împreună cu el ține prelegeri la celebra Vivarium. În cetatea sfântă trăiește cinci decenii și sub zece papi. Va muri aici prin anii 540—545.

Opera lui constă, în primă analiză, într-o suită de traduceri și de antologii: i-a talmăcit din greacă în latină pe Grigorie de Nyssa („Despre crearea omului”), pe Chiril al Alexandriei („Scrisori către Succesus”) și pe Proclus („Tomosul către armeni”); în seria aghiografică, a transpus câteva biografii ascetice: a alcătuit o antologie de texte patristice („Exempla Sanctorum Patrum”); a popularizat „canoanele” sinoadelor ecumenice și locale în două ediții; a dat două versiuni „Decretelor pontificale”. Toată această trudă de talmăcior și de antologator răspunde unui gând de citor spiritual. Valoarea o parte, „punind în circulație valoroase achiziții răsăritene” (cum apreciază savantul Ioan G. Coman). Dionysius Exiguus se vrea un constructor de unitate culturală europeană. Pe de altă parte, trimitându-și consecvent talmăcirile și antologiile, colegilor din Scythia Minor, cărora le și dedică unele din prefețe (ca aceea la Scrisorile lui Chiril al Alexandriei către Succesus), el își afirmă limpede apartenența etnoculturală dacoromană. În această concomitență poate fi întrezărită o bună înțelegere a raportului dintre local și universal: e cu adevărat universal — sugerează strategia culturală a lui Dionysius Exiguus — acela care se înrădăcinează, indiferent unde l-ar arunca vânturile-valuriile, în solul spiritualității natale. Accentuează această relație opera propriu-zis originală: cu o splendidă argumentație de natură morală, care cucerește fulgerător lumea europeană, cărturarul dacoroman propune în anul 525 să se adopte o eră nouă: este era noastră, valabilă astăzi pe întreaga planetă. Ipoteza că Dionysius Exiguus „a putut avea preocupări pentru asemenea probleme de cronologie încă din vremea când se aflase în patria sa” (susținută de Nestor Vornicescu) trebuie să aibă temei.

În căutarea temeiului pornește Mihail Diaconescu în al optulea roman din ciclul în care încearcă să recupereze, cu mijloacele epicii, personaje și momente emblematice ale istoriei și culturii românești. Din viața cărturarului dacoroman,

el decupează o epocă foarte puțin cunoscută din documente: adolescența și prima tinerețe, de pînă la stabilirea la Roma. Pauperitatea informațiilor biografice nu-l înspăimintă; dimpotrivă, se pare că-i stimulează travaliul restaurator.

Fie cit de bogat, un curriculum vitae nu poate revela o personalitate dacă nu trage după sine un timp istoric cu toate ale lui. Or, înainte de a-l scoate din uitare pe Dionysius Exiguus, Mihail Diaconescu invie în „Depărtarea și timpul”, cu un sentiment al verosimilității mai plin decît în toate celelalte șapte romane, o epocă și un spațiu. Viața Daciei Pontice către anul 500 e cercetată în toate amănunțele ei revelatoare cu o naturaleză care dă senzația de memorial. Autorul pare a o privi într-o miraculoasă *speculum mundi*. Este evident că el a îngropat în poveste o documentație remarcabilă și că experiența anterioară l-a ajutat acum să „insufle” materia: să-i dăruiască suflet. Pe puțin de o jumătate din masivul roman (numără vreo 560 de pagini!), personajul principal este însăși Dacia Pontică. E un

care au fost învățați să gîndească și să trăiască în cinste? Prima lor reacție e de a fugi din fața răului. Trebuie, totuși, să slujească monstrul. Le-o cere chiar magistrul Petru: monofizitul Herakleones va fi în curînd solul spiritual al împăratului Flavius Anastasius (e și acesta un reghi al istoriei!), deci prin ei, diofizizii ar avea șansa de a cunoaște mișcările adversarului. E un argument, dar unul care nu le rezolvă criza de conștiință: e nevoie ca Eudoxius să străpungă singurătatea spre sibastrul Ditugentus Galerius și ca Dionysius să-l întâlnească pe Zimarchus Barbatuș, coordonatorul unei răscoale care durează de mai multă vreme, pentru ca ei să accepte „să se potrivească împrejurărilor”. Se profilează astfel un număr de conflicte.

Unul dintre ele rămîne în stadiul de proiect. E conflictul dintre monofizitism și diofizitism: monofizitismul (o „ereză de care ține și împăratul” de la Constantinopol) neagă firea omenească a fiului, cită vreme diofizitismul o afirmă în indestruibilitate cu cealaltă, singura pe care o recunoște monofizizii. E, probabil, adevărat că monofizizii ațiași la putere îi vor fi prigoniți într-o oarecare măsură pe diofizizii, dar romanul nu fîctifică decît lateral sensul umanist al diofizitismului: E un

locuiește îl avea ca reper pe Dioclelian, cunoscut pentru sîngeroasele lui persecuții, ci un fapt frumos, care o reabilitează.

Mult mai adine și mai subtil e conflictul — unul pur existențial — care îi leagă și îi desparte de cei trei tineri. Toți trei au fost pregătiți la Bretaion și de același magistrul, dar fiecare dintre ei ipostaziază un anume mod de a fi. Disputele dintre ei, care le umplu o bună parte din viață, iar în literă tipărită ocupă zeci de pagini, au tensiune de dramă. Eudoxius e un rigorist: din cele câteva principii (asceză, datorie) pe care și le-a însușit, el face un pat al lui Proclus. Felix promovează însă o doctrină a plăcerii la dimensiunea clipei. S-ar putea spune că unul e teza, iar celălalt antiteza. Etica lui Dionysius poate fi privită ca sinteză a opțiunilor antitetice ale prietenilor săi. Preocuparea lui de căpetenie e de a găsi un criteriu ordonator al timpului și al depărtării. Acest criteriu, în care bănuiește a se afla sensul ultim al existenței, îl-l va dezvălui iubirea Martei (fiica lui Herakleones cel Bătrîn). E dragostea: „singurul criteriu al adevărului, binelui și dreptății, al bucuriei și al tristeții, al vieții noastre și al lumii întregi de la începuturile sale și pînă azi este dragostea. Ea, dragostea, este singura înțelepciune”. Cîtorului român, această convingere îi va aminti concluzia romanului: „Cel mai iubit dintre pămînteni”: „Dacă dragoste nu e, nimic nu e”. Un împrumut? Nu. Convingerea personalului e și convingerea modelului său: la începutul erei pe care a propus-o (și pe care o trăim și noi), eruditul dacoroman a așezat un fapt de dragoste.

Romanul trăiește mai cu seamă prin acest conflict de factură psiho-ideologică. În preajma lui, Mihail Diaconescu izbuteste să fie deopotrivă un fin psiholog (cei trei tineri conturează o afectivitate contrastantă în limitele aceleiași mentalități) și un dramaturg al ideii (eruditele dialoguri captivează în ciuda dilatării); un poet al gingășiei sufletesti (povestea iubirii dintre Dionysius și Marta e de o incantătoare suavitate) și un poet cu imaginație aș rafinementelor erotice (relația lui Felix cu matroana Faustina Valeria și cu nobilissima domina Annia Valeria Iulia are savoare carnală). Drama lăuntrică a celor trei tineri îl mobilizează pe autor mai mult și mai eficient sub raport literar decît conflictele confesional și social-politic. E probabil că romanul ar fi avut de câștig dacă ar fi pus în paranteză mai multe întîmplări, situații și evenimente care rămîn exterioare dramei centrale, și dacă s-ar fi concentrat mai devreme asupra lui Dionysius. Ar fi fost, între altele, mai firesc ca sibastrul Ditugentus Galerius să-i vorbească nu lui Eudoxius ci lui Dionysius despre isihia, apape și caritas, despre dragoste ca origine a cunoașterii și despre depărtare și timp. Apoi, s-ar fi cerut mai mult acuratețe în distribuirea accentelor polemice: disputa epistolară dintre Dionysius și magistrul Petru semnalează mai degrabă o afinitate decît o divergență.

Observații se mai pot face, dar „Depărtarea și timpul”, cel mai dens dintre romanele lui Mihail Diaconescu, rămîne un bun exemplu de panoramare a unei epoci din istoria unui loc. S-ar fi putut intitula și „Secvență din viața Daciei Pontice a anilor 500”.

CONSTANTIN SORESCU

*) Mihail Diaconescu, *Depărtarea și timpul*, Editura Eminescu, 1986. Lector: Sorin Nicolae.

O secvență din viața Daciei Pontice *)

personaj viu, puternic și dramatic, înconștient evenimentele. Ar mai fi de adăugat că marea sa polemică, Dionysius Exiguus a dus-o, de fapt, nu cu monofizitismul ci cu nestorianii (el vorbea de „dioma nestoriană”), care făcea din fiu „a patra persoană”.

Mai vivace e conflictul dintre puterea satanică pe care o intruzează Herakleones cel Bătrîn și cărturarul inocent, pe care îl reprezintă cei trei tineri, Herakleones crede că scriptorul poate fi „unealtă”, și încă una cu atît mai folosită cu cît vocația lui e mai dezvoltată. E unul din conflictele de durată ale romanului; chiar dacă nu ocupă tot timpul prim-planul, el mocnește surd, ca un foc care arde îndelungat în lemn, încă de la prima întîlnire a părților. Herakleones vrea urgent istoria consacrată, dar cei trei scriitori, care au acceptat comanda dintr-un motiv pe care beneficiarul nu-l cunoaște, fac mari eforturi de a întîrzi sorocul. Pretexte găsesc: o istorie trebuie să se bazeze pe fapte, faptele trebuie cunoscute, iar din noianul de întîmplări, trebuie selectate cele sugestive. Istoria are nevoie de „dovezi” și, mai mult încă, îi spune Dionysius lui Herakleones, de „un temei filosofic cuprinzător”. Iritat de amînarea scriitorilor, comanditarul trece de la brutalitatea de limbaj la brutalitatea fizică, dar nu-i răzbește. Eudoxius schițează un panegiric, însă îl rupe rușinat. Pînă la urmă, visul celui care crede că are „mijloacele de a minui pornirile turburi ale sufletului” și de a folosi chiar „țelurile după care tinjește” cărturarul rămîne o himeră bolnavă. Romancierul a introdus acest conflict în biografia cărturarului dacoroman într-o clipă de febrilitate inspirativă. Dionysius a meditat asupra anomaliilor puterii: cînd propunea în anul 525 un nou calendar, sublinia că începutul unei ere nu poate să-l constituie un fapt urît, care pingărește ideea de om (era pe care își propunea s-o în-

conflicte) confesional irigă rar și inconștient evenimentele. Ar mai fi de adăugat că marea sa polemică, Dionysius Exiguus a dus-o, de fapt, nu cu monofizitismul ci cu nestorianii (el vorbea de „dioma nestoriană”), care făcea din fiu „a patra persoană”.

Mai vivace e conflictul dintre puterea satanică pe care o intruzează Herakleones cel Bătrîn și cărturarul inocent, pe care îl reprezintă cei trei tineri, Herakleones crede că scriptorul poate fi „unealtă”, și încă una cu atît mai folosită cu cît vocația lui e mai dezvoltată. E unul din conflictele de durată ale romanului; chiar dacă nu ocupă tot timpul prim-planul, el mocnește surd, ca un foc care arde îndelungat în lemn, încă de la prima întîlnire a părților. Herakleones vrea urgent istoria consacrată, dar cei trei scriitori, care au acceptat comanda dintr-un motiv pe care beneficiarul nu-l cunoaște, fac mari eforturi de a întîrzi sorocul. Pretexte găsesc: o istorie trebuie să se bazeze pe fapte, faptele trebuie cunoscute, iar din noianul de întîmplări, trebuie selectate cele sugestive. Istoria are nevoie de „dovezi” și, mai mult încă, îi spune Dionysius lui Herakleones, de „un temei filosofic cuprinzător”. Iritat de amînarea scriitorilor, comanditarul trece de la brutalitatea de limbaj la brutalitatea fizică, dar nu-i răzbește. Eudoxius schițează un panegiric, însă îl rupe rușinat. Pînă la urmă, visul celui care crede că are „mijloacele de a minui pornirile turburi ale sufletului” și de a folosi chiar „țelurile după care tinjește” cărturarul rămîne o himeră bolnavă. Romancierul a introdus acest conflict în biografia cărturarului dacoroman într-o clipă de febrilitate inspirativă. Dionysius a meditat asupra anomaliilor puterii: cînd propunea în anul 525 un nou calendar, sublinia că începutul unei ere nu poate să-l constituie un fapt urît, care pingărește ideea de om (era pe care își propunea s-o în-

Poezia ca stare de spirit

„Sentimente fără portofoliu”

Versurile lui Patrel Berceanu se disting printr-o disponibilitate teatrală: e ca și cum, în permanentă, poetul și-ar costuma sentimentele, le-ar farda și le-ar machia îngroșîndu-le trăsăturile cele mai contradictorii. În spatele convenției poetice, eul poetic agită sforile (destul de vizibile în ultimul volum publicat, *Poeme în mărime naturală*, ed. Scrisul Românesc, 1983) arlechinului, îndrăgostitului trădat, revoltatului, ironicului dezabuzat, scoțînd în luminile convenționale ale „rampelor” de hirtie cite un Pierrot pus pe soții ori cite o Colombină melancolică, îngheșuită de oftături, desigur, îndelung exersate.

Această trăsătură a versurilor lui Patrel Berceanu asigură mobilitate, surpriza unor neașteptate schimbări de ton și registru, se constituie într-un excelent antidot împotriva plictisului și platitudinii ce îngâlbeșc paginile altor volume de poezie. Cu o dezinvoltură grațioasă, autorul sare de la o temă la alta, de la o stare de spirit spre o alta ca și cum ar traversa un riu, iarna, călcînd rapid pe plăcile de gheață purtate de curenti. Este un „număr” de risc, de virtuozitate, de dresură a sentimentelor: „de la un timp incoace imi umplu / existența cu gesturi princiare / poruncese inimii mele să tacă și ea tace / un al cincilea

anotimp, neștiutul, / nu va să fie ii spun / mulțumește-te cu promisiunile iernii / cu gură-cască ghiociei / mulțumește-te cu desfrinarea verii / cu toamna coclită ca un avion de post / căci un al cincilea anotimp n-o să fie / poruncese tristeții mele să tacă / să-mi ocrolească pruncul femeia și casa / poruncă dau simțurilor să se imputineze un timp / să n-aud cum trece prin cetini și iarbă / doamna fără de trup mătasa” (*Poruncă dau simțurilor mele*).

Poemele sale „în mărime naturală” sînt fragmente de viață notate fără caligrafia calofiliilor, cu conștiința unui „destin categoric mijlocie-mică” (*Monolog oarecum danez*), fără poza marțială, damnată, sarcastică ori ironică a poetului ce, aidoma unui Don Quijote modern, înfruntă morile de vînt ale marilor sentimente: „uneori e o rușine să plîngi / prea multe lucruri se-ngrășă din lacrimi / uneori e o rușine să plîngi și să scrii / există specii de viermi care se-ngrășă / din cuvintele umede plîns // din anotimpurile-n care plouă des / nu din pustie / se-ntorc profesii mincinoși” (*Uneori e o rușine să plîngi*).

Toate „reperele” poetului (amintiri, iluzii, aspirații, tinjiri, sentimente) sînt lipsite de portofoliu încifrării într-o expresie pe care limbajul poetic s-o poată transcede în alt plan: al

cosmosului, al anatomicului, al himerei. Amănutele biografice, ceasurile de reverie sînt coborîte la „genunchiul” cotidianului, coborîte la nivelul derizoriului depersonalizant: „Singurele amintiri care mi-au prins propriu-zis bine / au valorat exact 695,00 lei, au / fost afișate lingă semaforul tîrgului și le-au / citit cițiva gură cască în așteptarea fetelor / de liceu, eu confundam pe atunci / curcubeul cu ecoul și nu se găsea nimeni să-mi / plîngă de milă, nici măcar tu iubit / cu părul înșpicat și pieptul neutru de-ale cărei / bilețele semnate Mary eu tremă mi se impurporează / și-acum obrajii...” (*Cintec impurpurat*).

Patrel Berceanu este și el, ca mulți din colegii lui de generație, un antisentimental care scrie cu lacrimi de cerneală. Jongleria ironiei nu-l prinde și poetul pare conștient de acest lucru. Labirintul retoric nu-l ispiteste, mai ales după ce s-a dovedit în citeva rînduri că în capătul fără de capăt al acestui labirint minotaurul sensului (existențial, afectiv etc.) e plecat după mărfa, ori e în inventar. Inteligent, poetul apelează atunci la o *colocvialitate* „haute-couture” țîrguită din „boutic”-urile lui Marin Sorescu: „Se ia un zeu și se închide într-o / crisalidă. / Nici o ușă cu atît mai puțin / o cheie. / Totuși după o clipă de buimăcoală ovală / zeul va începe să explice precipitat viermelui / că trebuie să existe o soluție de ieșire s.a.m.d. / Vă înțeleg melinista răspunde viermele / dar în ceea ce mă privește nu văd nici o speranță; / dacă vă bazați pe ideea de labirint / aceea presupune ideea de sus și jos / stînga și dreapta și legea simetriei / [...] / În ceea ce

mă privește fiind supus / metamorfozei în curînd va trebui să / vă părăsesc. Imi pare rău. Vă salut.” (*Experiment*).

În același mod, poetul bate usor pe umăr, colocvial, afabul simboluri, mitologii, sentimente și nu se sfiește chiar să-l pună pe țear să spele vase într-un restaurant la șosea ori împrumut patetic oftăturile lui Gion, Titi Botez, Cristian Vasile și Nicu Leonard: „iubirea e tocmai această neputință de a nu / lua lucrurile de la capăt”. (*Cintec impurpurat*); și, undeva, mai departe: „Dacă aș fi iarbă nu m-aș lăsa / călcată în copite de orice călare / Rază de soare de-aș fi / aș refuza să luminez calea lăcustelor / creștetul viermelui / Pasăre frunză zăpadă de-aș fi / n-aș zbura decît în cerul cel mai drag. // Dar nu-s decît om și iată ce fac / iată ce fac / OM? Da. Punct.” (*Aș refuza să luminez*).

Din cînd în cînd, peste acest vacarm de muzici ațîțate, bate în țevi sarcasmul sentimental al lui Dinescu: „Toamna asta nu-i sărutul vieții / că-ți vine să-mbeiți crizantema ca pe-un birjar / Am să îndop o piine cu stele / ca să ai de lucru bunule Morar // Sint cel mai pitic stegar al speranței / cîndva eram chiriașul stării de dor / cred că v-adeuceți aminte clădirea — o seră / vară de-a doua cu-n fost abator.” (*Chiriașul stării de dor*). Tot Dinescu dă ecou ceva mai la vale: „Unși cu toate alifiile ceții și ale spalmiei, / copacii trag fermoarul iernii peste frunte / Pe motiv că valesă s-a-nțelea cu dealul / așteptăm să nască soarecii un munte.” (*Unși cu alifiile ceții*).

Una din panterele dresate de Patrel Berceanu este recalitranta rimă care, mai rînjindu-și colții, mai scoțîndu-și

ghearele refuză să se supună, să asculte de biciul critic al autorului jucîndu-i feste și bîgînd frison printre spectatorii-cititori: „ceva nou tot se potrece sub soare / stelele fosnesc mai abilit ca niște ziare” (*Soare inginat de stele*); „o stea cîntă alta tace / stele proaste haidamace” (*Stele proaste*); „Ar trebui să amestec mai bine vopseaua / să schimb culorile sau cine știe / să te rog pe dumneata vecine / să-mi creșteți pe suflet logoteaua...” (*Tatuaj pe suflet*).

Cu mari oscilații de tensiune poetică, cu inegalități surprinzătoare pentru un autor a cărui voce inspiră siguranță, *Poeme în mărime naturală* își exhibă — uneori cu prea multă nonșalanță — atît împlinirile, cit, mai ales superficialitățile trecute prea ușor de filtrul autocritic. Mai îngrijorător este însă parfumul ieftin de vulgaritate („un anotimp decent și plin de măteată” (pag. 21), „cu un lighean de plastic și o cutie de / detergent femeia se apără și ea / cum poate de poftele nopții de afară” (pag. 9), „De unde nori de unde suflet / să speii copacii pe picioare?” (pag. 22) și mă opresc, din decență, cu citatele aici) care se insinuează perfid printre poemele autentice, valoroase, profunde ale volumului precum o muzică lăutărească.

Captiv acestor „muzici”, nu e de mirare că autorul însuși ajunge să exclame: „ar trebui să mă spăl pe miini de cuvinte / să-mi întorc privirile de la șezutul moralci / spre „șezutul filosofiei” / încă o dată și-ncă o dată” (*Tot ce nu e alb*). Patrel Berceanu mai are încă timp să se răzgîndească; o dată și încă o dată.

TRAIAN T. COȘOVEI

O REMARCABILĂ REALIZARE A FOLCLORISTICII CONTEMPORANE — ARHIVA DE FOLCLORE A MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

— De mai mulți ani vă ocupați, cu pasiune și competență, de alcătuirea, sistematizarea și valorificarea Arhivei de folclor a Moldovei și Bucovinei. V-aș ruga, Ion H. Ciubotaru, să schițați pe scurt istoria acestei arhive și drumul parcurs până în prezent.

— Ideea alcătuirii Arhivei de folclor a Moldovei și Bucovinei s-a conturat în urmă cu aproape două decenii. Colectivul nostru număra atunci doi membri — cîră ce avea să se dubleze în scurtă vreme, rămînd apoi neschimbată pînă în prezent — și lucra, alături de cercetătorii din sectorul de istorie literară, la redactarea Dicționarului literaturii române, de la origini pînă la 1900. Aș dori să subliniez și cu acest prilej că activitatea noastră în calitate de redactori ai dicționarului amintit a fost extrem de profitabilă, întrucît am avut prilejul să ne formăm într-o adevărată școală a muncii și a rigurii științifice. Odată cu publicarea primului volum al dicționarului, colectivul de etnografie și folclor și-a încheiat colaborarea la această prestigioasă lucrare, urmînd să-și continue activitatea în cadrul unei teme de sine stătătoare, de data aceasta ancorată nemijlocit în domeniul culturii populare. S-a propus, asadar, în spiritul orientării generale a cercetării științifice din institutul nostru, alcătuirea Arhivei de folclor a Moldovei și Bucovinei (A.F.M.B.). O temă dificilă, al cărei proiect le-a părut unora prea îndrăzneț, dacă nu chiar irealizabil, dar care se impunea cu acuitate stringentă, dată fiind situația de-a dreptul precară a cercetărilor de teren din această parte a țării.

S-a trecut mai întîi la întocmirea și publicarea unui amplu Chestionar folcloric și etnografic general, redactat pe baza unei bibliografii ce viza în primul rînd cultura populară din Moldova și Bucovina. Peste 1.200 de întrebări, grupate în nouă capitole, erau destinate să identifice străvechi datini și practici magice, aspecte ale medicinei și farmacoopiei populare, obiceiurile calendaristice și cele din ciclul familial, repertoriul folclorului literar și al jocurilor de copii, portul popular, arhitectura sătească, indelelniciile tradiționale ș.a. Chestionarul are un caracter general și urmărește o cercetare de tip monografic. Într-o primă etapă, a-

cesta a fost difuzat în circa 1.800 de localități, realizîndu-se astfel o cercetare de prospecțiune. Antrenînd un important număr de învățători, profesori de limba și literatură română, precum și alți intelectuali ai satelor, acțiunea institutului nostru a fost pregătită și urmărită atent în toate etapele desfășurării sale și s-a încheiat cu rezultate dintre cele mai bune. Facem însă precizarea că materialele primite pe această cale au avut pentru noi un caracter pur informativ și, oricît de valoroase ar fi fost, nu s-au dat publicității decît în măsura în care un cercetător a verificat datele pe teren, îmbogățindu-le adesea cu informații suplimentare, înregistrări pe benzi de magnetofon, fotografii, schițe etc.

— Ce a urmat, după această primă etapă, să o numim „de prospecțiune”?

— Pe baza răspunsurilor primite în ca-

lor mai înzestrați păstrători sau creatori de folclor, ci și alte operațiuni, cum ar fi identificarea și fotografierea unor valoroase piese de etnografie sau de artă populară, insistența asupra acelor obiceiuri ori meșteșuguri artistice care ar putea face obiectul unor filme etnografice etc.

Din cele 528 de localități, s-au cercetat pînă în prezent 435, realizîndu-se astfel un impresionant fond de cercetare, în care sînt tezurizate peste 65.000 de documente folclorice, etnografice și de artă populară. Întregul material este ordonat, clasificat și sistematizat după riguroase criterii științifice, care presupun nu numai o evidență exactă a tuturor materialelor din arhivă, ci și asigurarea unui maximum de operativitate în consultarea acestora. Un loc aparte ocupă Fondul „Petru Caraman”, constituit dintr-o valoroasă

— Paralel cu operațiunile de constituire a A.F.M.B. cei patru cercetători ai colectivului nostru, cărora li s-au alăturat doi etnomuzicologi (colaboratori externi) manifestă o preocupare constantă pe linia valorificării materialului cules. Studiile și articolele pe diverse teme de folclor, albumele de artă populară, comunicările științifice susținute în cadrul unor simpozioane de etnologie, conferințele de popularizare a tot ceea ce este autentic și durabil în creația folclorică din Moldova, toate se revendică din colecțiile Arhivei ieșene, inepuizabilă sursă de cunoaștere a unui valoros patrimoniu tradițional. Mai presus de toate se situează însă „Caietele Arhivei de Folclor”, serie multigrafată, în cadrul căreia se publică cercetări monografice asupra unor zone, genuri și specii folclorice. Din anul 1979 și pînă în prezent au apărut șapte volume, însumînd circa 3.500 de pagini, toate bucurîndu-se de o foarte bună primire din partea specialiștilor. Nu este de neglijat nici faptul că volumele din această serie sînt tot mai insistent solicitate și de mulți cercetători străini, în schimbul lor trimițîndu-li-se importante lucrări de specialitate din paisprezece țări.

Scopul „Caietelor” este acela de a-și asigura Arhivei un caracter dinamic, acestea adresîndu-se în primul rînd specialiștilor preocupați de elaborarea unor sinteze asupra culturii populare românești. Valoarea lor constă în primul rînd în importanța materialelor puse în circulație — texte folclorice și documente etnografice, adesea inedite — capabile să dezvăluie semnificații etnologice dintre cele mai interesante. Selectate după riguroase criterii estetice, piesele incluse în antologii pledează convingător pentru bogăția, varietatea și unitatea creației populare românești, înălțînd semnele de întrebare ce mai stăruiau pe alocuri în legătură cu aria de răspîndire sau frecvența unor categorii folclorice arhaice. Studiile ce însoțesc fiecare volum în parte, ca și întregul aparat critic (note, variante, bibliografie comentată, indici, glosar etc.) sînt întocmite cu toată seriozitatea și prezintă puncte de vedere temeinic argumentate, ceea ce nu exclude, firește, și alte posibile interpretări.

— În afară de culegerea și arhivarea materialelor folclorice, care sînt preocupările și obiectivele ce definesc activitatea colectivului dv.?

Interviu cu ION H. CIUBOTARU

drul cercetării de prospecțiune, dar și în funcție de importanța folclorică a fiecărei zone, inclusiv a spațiilor considerate uneori, cu prea mare ușurință drept „pete albe”, s-a stabilit o rețea de 528 de puncte (localități) în care să se efectueze cercetări directe. În afara criteriilor enunțate mai sus s-a ținut seama și de necesitatea acoperirii cit mai echilibrată a întregului spațiu etno-cultural pe care îl avem în vedere. Rețeaua punctelor pentru ancheta folclorică directă este mai deasă în zonele puțin cercetate anterior, include un număr corespunzător de localități bilingve și nu a ocultat satele suburbane ori țigurile provinciale. În funcție de natura cercetării directe (colectivă sau individuală), durata acesteia într-o singură localitate variază între patru și opt zile. Verificarea și îmbogățirea răspunsurilor la întrebările chestionarului rămîne operațiune esențială, ea condiționînd reușita deplină a cercetării. Completarea corectă a răspunsurilor nu presupune doar aflarea ce-

colecție de folclor și documente etnografice, numărînd peste 13.000 de piese. Materialul provine cu precădere din Moldova, dar și din alte regiuni ale țării, și surprinde aspecte importante ale preferințelor ce s-au produs în planul culturii populare pe parcursul primelor trei decenii ale veacului în curs. Acestea ar fi, prezentate pe scurt, elementele de fond ale Arhivei de folclor de la Iași. Un bogat fond documentar ce se adresează, deopotrivă, cercetătorilor din domeniul folclorului, al etnografiei, artei populare, sociologiei, etnolingvisticii, istoriei și chiar al literaturii. Un fond documentar ce se bucură de prețuirea maximă a specialiștilor, alături de acela din țara noastră, cît și a unor străini, veniți din Belgia, Bulgaria, Franța, R.F.G., Scoția, S.U.A., Ungaria și U.R.S.S.

Pledoarie pentru frumusețea și bogăția creației populare

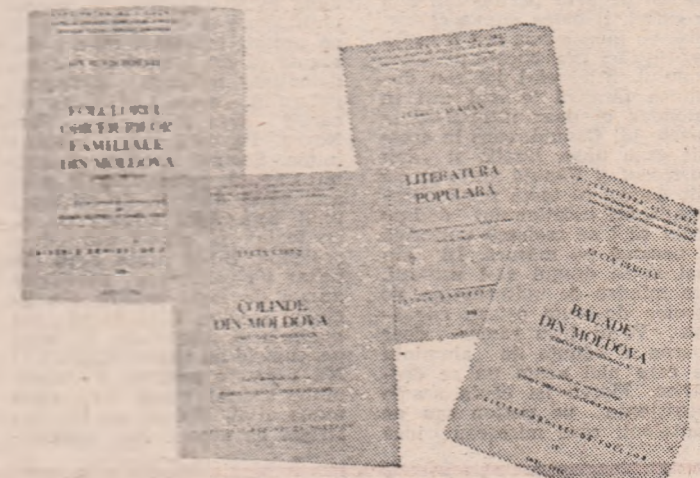
Este binecunoscut faptul că Iașul este un important și activ centru cultural. Acolo unde au viețuit și creat nume prestigioase ale artei și literaturii române, se pastrează și se perpetuează și astăzi Ilacura vie a dragostei pentru frumos, a patosului creator, tradiția și emulația cercetării științifice. Cu toate acestea, cred că puținii sînt aceia care știu că în Iași există unul dintre cele mai active centre de cercetare și valorificare a culturii noastre populare, că aici s-a întemeiat și funcționează un adevărat bastion al folcloristicii noastre contemporane: Arhiva de folclor a Moldovei și Bucovinei. Ea se așază, alături de celelalte mari arhive de folclor, adică alături de Arhiva Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice din București, Arhiva de folclor din Cluj, Arhiva de la Timișoara, fondurile existente în cadrul Bibliotecii Academiei R.S.R., Muzeului de Etnografie al Transilvaniei, Muzeului satului din București, Muzeului Bruckental din Sibiu etc. Tezaurul documentar de la Iași acoperă o zonă geografică și etnografică de o mare bogăție și frumusețe, care însă, în mod paradoxal, a fost mai puțin cercetată. Meritul major al noii generații de folcloristi ieșeni este acela de a fi redescoperit coordonatele și valorile inedite ale culturii populare de pe străvechile plaiuri ale Moldovei, de a fi reușit ca, printr-o muncă asiduă și consecventă, să redescopere interesul oamenilor de știință față de viața creației populare de aici.

Pentru a facilita accesul cercetătorilor și al publicului iubitor de folclor la rezultatele acestor cercetări, membrii colectivului ieșean au inaugurat, în 1979, seria Caietelor Arhivei de folclor, în care au publicat monografii tematice și de gen și colecții de texte popu-

lare. Definind profilul acestor caiete, Ion H. Ciubotaru, sub a cărui îngrijire apare întreaga serie, scrie: „Se va urmări ca orice valorificat să poartese de la o documentare riguroasă, ceea ce presupune cunoașterea cit mai exactă a realităților de pe teren și raportarea acestora la bibliografia de specialitate existentă, așa încît lucrarea respectivă să prezinte o contribuție reală”. Privind volumele apărute pînă acum, judecîndu-le critic substanțial și structura, se poate spune că acest deziderat a fost confirmat. Primul volum al Caietelor este, în felul său, o premieră: pornind de la un stil melodic unitar („bătrînească”), autorii Florin Bucescu, Silvia Ciubotaru și Viorel Birleanu prezintă diferitele variante în care el apare pe parcursul a 50 de localități din ținutul Rădăuților și diferitele tipuri de texte folclorice care „acoperă” aceeași structură muzicală.

Al doilea volum, apărut în 1982 sub semnătura Luciei Cireș și a Luciei Berdan, este consacrat unei specii folclorice de mare vechime, cu adînci rădăcini în arhaic: descîntecul. Cititorul întîlnește aici nu numai o antologie de texte, ci și o tipologie, autorii încercînd să prezinte materialul de arhivă ordonat în conformitate cu o viziune teoretică articulată și coerentă.

Deosebit de interesant, un adevărat „eveniment” pentru folcloristi a fost cel de-al treilea volum al Caietelor, volum ce a adus la lumină o impresionantă parte din marea colecție de texte realizată de renumitul folclorist Petru Caraman. Această ediție complexă (cu note, indici, glosar și o introducere semnate de Ion H. Ciubotaru) cuprinde peste 500 de piese folclorice, de la colinde la basme și de la ghicitori la pluşgusor, informații referitoare la

locul și data culegerii materialelor, precum și trei chestionare (elaborate de P. Caraman), referitoare la datinile colindatului, descîntatului și inmormîntării tinerilor necăsătoriți. Atrag atenția, prin ecourile arhaice, colindele și baladele culese de P. Caraman, între care varianta „Mioriței” (afiată în 1919 de la Vasile Botița din Tulnici — Vrancea) se impune prin structura ei aparte, prin sinteza motivelor străvechi de colindă cu cele specifice eposului.

Apărută în anul 1984, lucrarea „Strigături din Moldova” a Silviei Ciubotaru oferă „o selecție reprezentativă din bogatul fond de strigături existent în colecțiile Arhivei de folclor a Moldovei și Bucovinei”. Această specie folclorică, destul de puțin cercetată în profunzime, îi oferă autoarei prilejul atît unei priviri cuprinzătoare asupra întregului material arhivat, cît și unui studiu referitor la funcția, structura, valorile stilistice și substratul arhaic al strigăturii. În plus, faptul că această specie se bucură și în contemporaneitate de o mare frecvență și o remarcabilă vitalitate, ea oferă perspective inedite cercetării dinamicii limbajului folcloric, a mecanismelor care determină direcțiile și formele sub care se produc schimbările și mutațiile în fol-

clorul contemporan. În același an, Caietele s-au îmbogățit și cu volumul „Colinde din Moldova”, semnat de Lucia Cireș. Cuprinzînd peste 250 de texte, un bogat și util glosar, date referitoare la localitățile cercetate și creatorii consemnați, un indice de refren și o trecere în revistă a principalelor tipuri melodice ale colindei (realizată de Florin Bucescu și Viorel Birleanu), această lucrare completează cunoașterea noastră asupra uneia din cele mai spectaculoase datini laice de iarnă. După opinia mea este cel mai important corpus de colinde provenind de pe meleagurile moldovene, acoperînd aproape toate tipurile cunoscute și aducînd totodată numeroase elemente noi, în măsura să deschidă orizonturi inedite interpretării științifice.

În sfîrșit, în anul 1986, alte două apariții au venit să completeze profilul remarcabilei activități desfășurate în cadrul Arhivei de folclor a Moldovei și Bucovinei. Primul dintre acestea, semnat de Lucia Berdan, este consacrat eposului tradițional. Autoarea ne propune o incursiune în universul cîntecului epic, oferînd în paginile prezentului volum circa o treime din totalul de balade înregistrate și consemnate în fondul bogat al arhivei ieșene. Antologia dovedește unitatea tematică a folclorului româ-

nesc, identificînd în zonele cercetate majoritatea tipurilor importante de cîntece epice notate și clasificate de Al. I. Amzulescu în tipologia sa. Totodată, ea reprezintă o radiografie relevantă a situației actuale a baladei, a transformărilor pe care le suportă această tradițională creație populară.

Cea de a doua apariție a anului 1986 este antologia Folclorul obiceiurilor familiale din Moldova — marea trecere realizată de Ion H. Ciubotaru. Ea vine să umple un gol existent în bibliografia de specialitate în care, cu excepția lucrării monografice a lui Simion Florea Marian și a unor texte integrate în alte colecții, nu există un corpus unitar de piese folclorice legate de datinile „mării treceri”. Posezînd (ca și precedentele apariții) un capitol de etnomuzicologie semnat de F. Bucescu și V. Birleanu, acest volum cuprinde alături de antologia de texte, un indice de motive, alături de informatori, un glosar, și un amplu capitol ce investighează celelalte surse bibliografice din perioada 1882—1986. Textele sînt clasificate după momentele ceremoniale în care sînt performate și apoi, în interiorul acestor grupe, după funcția pe care o au în contextul datinei. Un amplu studiu introductiv prezintă structura datinei și, în paralel, structura, funcția și valoarea simbolică a textelor ce însoțesc momentele ceremoniale.

Sper că aceste notații sumare au reușit să sugereze amploarea efortului de cercetare, culegere și valorificare pe care-l depun folcloristii ieșeni în cadrul Arhivei. Munca lor tenace, adeseori puțin cunoscută, a dus la alcătuirea unui fond impresionant, un adevărat tezaur cultural, în care au fost adunate pentru viitor, impresionante mărturii ale spiritualității populare, dovezi inestimabile ale forței creatoare a poporului nostru. Caietele arhivei oferă cercetătorilor și publicului iubitor de folclor accesul și cunoașterea acestor valori, deschid porți noi cercetării științifice, aduc o reală contribuție la dezvoltarea folcloristicii române.

Pagină realizată de MIHAI COMAN

Conducătorului iubit

Extragem din substanțe fără moarte
esențe pentru mine, drept emblemă
a unei epoci, unică-nre toate
purtind în ea un nume — stea eternă.

Aducem cînt și-nnunăm izvorul
făpturii Sale cu lumina mării
de oameni, cînd al lor e viitorul,
și-n veci se vor stegari neatîmării.

În pur cuvînt de naștere e dorul,
imagine a spicului, supremă,
cu care ne primim Conducătorul
și numele i-l încrustăm în stemă.

ION POPESCU

Imn

Se-nfioară, iată, purpura-n drapele
Cînd se-așterne floarea peste glie;
Cald prinos de fapte i-aduc țării mele
și imi cînt pămîntul — dulcea Românie.

Se-nfioară, iată, aurul din steag;
Cînd sub ploii de stele iar e sărbătoare;
Peste-al țării miine, glorios meleag,
Străluci-va veșnic comunistul soare.

Se-nfioară albastrul, cel din tricolor
Cînd, în primăvară, pe pămînturi dace,
Ne-nfrățim cu munca pentru viitor,
Noi, bravi fii ai țării, scutieri de pace.

Iar tu, mamă bună, scumpă țară-a noastră,
C-un partid în frunte și-un cîrmaci ales,
Îți deschizi corola de minuni albastră
În suș navalnic pe căi de progres.

NICOLAE ROTARU

Dragoste de patrie

Ca viața noastră să fie vară
Și ochii veșnic de soare plini
Atîta pace am strîns în țară
Că le-ar ajunge și la străini.

Și deși încă se infioară
Brazdele patriei pe rădăcini
Mustind a jertfe cit să ne doară
Trecerea sevei spre fruct prin tulpini

Sintem ca iarba cînd vîntul bate
Se apleacă în semn de salut
Oricîle vînturi o vor străbate
Rămîne dreaptă ca la-nceput.

GRIGORE GRIGORE

Partidului

Noi te purtăm în inimă și-n gînd
că ne-ai deschis un drum de aur;
ne-ai redat trecutul fremătînd,
în pagini de istorie, unic tezaur.

Visul îl ocrotiși sub bluze-albastre
ferindu-l și de praf și de rugină;
I-ai înălțat mereu, mereu spre aștră
de dorul libertății arzînd — lumină.

Ni l-ai dat să-l facem faptă nouă
și-ți ducem țoța-aprînsă mai departe.
Cu brațele și mintea, cu-amîndouă
te-nveșnicim în marea țării carte.

RADU FELECAN

Sintem aici

Sintem aici și fi-vom cit pămîntul
Cei mai viteji și cei mai drepti bărbați
Căci noi am fost creat cuvîntul
De-a ne numi români, aicea în Carpați

În liniște ne construim o casă
Frumoasă și a noastră, bogată cit putem
Acoperișul casei pe nimenia n-apasă
Cum nicăierea-n lumea aceasta nu o vrem

Sintem mereu și fi-vom cit e viața
Constructorii înaltelor ei ore
Căci noi am fost născut aicea dimineața
Drapelelor roșii și-a celor tricolore

Români sintem și hamici oameni lumii
Pămîntului etern bogăți și-nflăcărați
Sub stelele, sub Soarele, sub numele mării
Aicea strălucind în liniști, în Carpați —

FLORIN GRIGORIU

Poem de țară

Poeme de țară să spunem,
Poeme de dragoste aleasă,
Acum cînd curcubeul este veșnic
Mireasma cîmpului cu grîu;

Poeme de tineri și de tinerete
Să spunem în colind de pace;

Poeme de Mai și de oameni,
Inima să spună mereu
Și treacă
În senin belșugul de verbe
Lupta
Pentru care trăim și muncim;

Și vrednic e destinul cu noi —
Plouă cu flori peste tricolor...

ION MACHIDON

Gînd pentru țară

Cînd mă gîndesc la țara mea eu știu
Că-n ea se află „pasărea măiastră”,
Și-o văd frumoasă ca o sărbătoare
Pe-ntinderea-i roș-galbenă-albastră.

Republica e țara și-i a mea
Căci ea mă crește și mă ocrotește
Cine-o visează sus, pe culmi semeș,
Cu inima ei țara și-o iubește.

Și o visează-n pace și-armonie
Între ai săi citi sintem și vom fi —
Cu cit mai mult munci-vom pentru țară
Cu-atît mai mult în pace vom trăi.

E idealul Marelui Erou,
Să-și știe țara-n pace și-npliniri,
Iar tineretu-n pline deveniri
E-al democrației legămînt, ecou.

ELIAN MACA

La ceas de sărbătoare

Se-adună în anotimpuri roditoare,
Clepsidră, frumoși ani ai țării;
La ceas de-naltă sărbătoare,
Stăm drepti sub geana aurorii.

Precum ne știm de mii de ani
În vatra-aceasta de iubire,
Viteji și înțelepți și suverani,
Am cîntorit o țară pentru nemurire.

Și ne mindrim cu omul dirz, tenace
Ce-i poartă tricolorul peste zare —
Simbol al libertății și dragostei de pace
E România azi la ceas de sărbătoare.

DUMITRU BRĂDESCU

Căile lui '77

De la general pin' la soldat
singele avea aceeași culoare,
același dor și vis nestrămutat
sălășuia în piept la fiecare.

Cu lutul gliei — floare pe gură —,
la Plevna, Grivița, Smîrdan, Vidin,
Dorobanți și Călărași căzură
să aibă țara căi către senin.

Și Grivițe și Plevne am mai avut,
singele se-aseamă tot c-o floare,
pe Calea Jertfei străbuni au mai căzut,
ne-a mai durut de-atunci, și ne mai doare.

Din căi de jertfe, noi am rămas scinteii
iar azi mergînd pe Calea Călărași,
pe Calea Plevnei sau pe-a Griviței
clădim cu toții Căi pentru urmași.

ILIE TUDORA

PORTRETE

Era în acei ani cumpliți, premergători celui de-al doilea război mondial. Valea Jiului își recapatase triste sa aenumire de „valea pîngerii”. În Vulcan, o locuință situată pe malul Jiului pe acea vreme năzărita doar pensionarilor cu colonii insalubre și arumate, în care societatea nu mai făcuse nici un fel de investiții, ființa un batalion de vinători de munte. Dumnezeu știe de unde și cum ajunsese acest băiețel, cunoscut de ofițeri și soldați sub numele de Cănuță, venit tocmai dintr-o comună din Munții Apuseni, copil orfan de ambii părinți. Pesemne, unui ofițer i se făcuse milă de el și, la ideea sa, batalionul îl adoptase copil de trupă. Era tîncul batalionului. Pînă una alta, adică pînă ce croitorul și cîsmarul unității aveau să-i potrivească pe măsură efectele militare i s-a dat o uniformă, numărul cel mai mic, și cea mai mică pereche de bocanci, care pentru Cănuță erau extrem de mari și de largi. Își trăgea săracul pantalonii pînă aproape de gît și se incingea strănic cu centuronul să nu-i piardă, iar vestonul semăna mai mult a manta. Bocancii, sa nu-i piardă din picioare și capușea cu două perechi de obiele. Toți ofițerii, toți soldații batalionului, îl iubeau pe Cănuță, ca pe copilul lor. Îl știau orfan și că urmasă doar câteva clase primare. Umbra mindru de uniformă lui și se plimba prin curtea batalionului bășca ca un curcan, cu o goarnă coclîță și turtiță și c-o cănuță de aluminiu atîrnată de centuron în locul cartușierei. Pesemne, de aici porcea de Cănuță, poreclă care nu l-a supărat niciodată. Poate doar citiva ofițeri să-i fi cunoscut numele adevărat. Batalionul l-a trimis la școala din comună să-și termine clasele primare. Zi de zi, cu un teanc de cărți și cafele, purtate subțioară, căci nu avea ghiozdan. Cănuță se ducea la școală. Umbrau zvonurile, care apoi s-au adevărat, cum că soldățul avea numai nouă de 10. Lăsa-o fi făcut profesorilor milă de el, spuneau oamenii. Dar nu era așa. Cănuță era premiantul clasei și un strașnic copil de trupă. Seară de seară, la lumina chioară a coroului de gardă ori la lumina slabă de pe coridoarele dormitoarelor, c-un chistoc de creion, Cănuță își scria lecțiile și învăța pentru a doua zi. Se culca după miezul nopții și se scula cînd suna

goarna la ora 5. Joia și duminica, cînd soldaților li se mai dădeau bilete de voie să se plimbe cu fetele, nea Nicola, un om de prin părțile lui, bun la suflet, îi bătea citeva clătite unse cu marmeladă sau îi cocea gogoși căci era bucătarul batalionului. Știa că-i joi sau duminică fără să te mai uite în calendar ci doar uitîndu-te la buzele lui Cănuță, care în acele zile erau unse. Lunile și anii au trecut și Cănuță arăta ca un mic oștean în toată regula. Comandantul batalionului dăduse ordin să i se croiască uniformă și bocanci pe măsură. Îți era mai mare dragul să-l privești. Era mindru de uniforma sa. Se socotea de-acum oștean adevărat. Vechi i-au rămas doar goarna și cănuța de aluminiu de care nici acum nu se despărțea. Mereu își căuta scame inexistente pe veston sau pe pantalonii care miroseau încă

o masă singur, cu un pahar în față. Gusta din el, extrem de rar. Mai mult fuma. Ținea paharul în căușul palmei, parcă spre a-l încălzi. Absent la cei din jur, fuma, și din cînd în cînd înghițea din licoarea aceea incoloră cu mici strîmbături. După uniforma impecabilă, după pieptul încărcat de barete multicolore și după steluțele de pe umerii mantalei, mi-am dat seama că era ridicat la o mare demnitate militară. Deasupra gulerului avea acel semn pe care-l avea și Manole Părnegru. Pe dată mi-a tresărit inima. Semnul era inconfundabil. Cănuță, numai Cănuță avea acel semn distinct, de mărimea unui ban. Apoi aducea cu el cu toate că atunci era de-o șchioapă. Nu-și ridica ochii din pahar de parcă era preocupat numai de jocul bulelor din lichidul incolor. Fără să-mi pot controla simțămintele, îl strîg pe numele de atunci, Cănuță...! Mă privește preț de o clipă uluit, speriat parcă de acest nume uitat. Nimeni nu l-a mai strigat ca atunci. Ne îmbrăți-

comuna Szilvasvaras, de lângă Budapesta, unde am cantonat cîteva zile, pe un ger cumplit, nea Nicola, cu sufletul lui bun, a împărțit mincarea din cazan copiilor și oamenilor flămînzi din sat, iar medicii noștri le-au acordat localnicilor asistență medicală. Am eliberat, Alexandre, cu această grea jertfă de sînge, 1237 de localități. Mi se frînge inima de durere cînd mă gîndesc cîți copii au rămas fără tată și cite femei au rămas văduve. Dar ne-am făcut datoria. Cea mai grea și dureroasă pierdere pentru mine a fost moartea lui nea Nicola, omul care mă răsfrățase joia și duminica cu clătite și gogoși, pe care-l iubeam mai mult ca pe un tată adevărat. A murit într-o încețare pe viață și pe moarte într-un cartier de la capul podului de peste Dunăre din Budapesta. Dunărea mi se părea roșie de sînge. Grav rănit la cap a murit în brațele mele. N-a mai apucat decît să-mi spună: „Cănuță ai grijă de tine să scapi cu viață. Ești prea tînar ca să mori. Eu is bă-

mai apucat clipa victoriei. De cite ori mă duc la Budapesta, mă duc la mormîntul lui. Nea Nicola și-i pun pe movila de pămînt un buchet de flori și, om în toată firea, cum mă vezi, mi-i rușine să-ți spun dar plîng ca un copil la mormîntul lui. Țin ca acolo să fiu numai eu cu amintirile mele. Școala întreprinsă din cauza războiului am terminat-o după ce m-am întors de pe front. Am făcut liceul, am terminat și școala de ofițeri și Academia militară. Apoi m-am înscris și am trei feciori zdraveni. Cel mai mare, Ion, este medic militar, iar primulul dintre gemeni i-am pus numele de Nicola în amintirea bunului meu prieten care mi-a ocrotit copilăria și celuilalt, Traian. Amîndoi sînt militari get-beget cum s-ar zice. Sînt băieți cumînți la locul lor și știu prea puțin din viața mea. Le mai spun eu cite ceva, dar nu toate. Știu că fiii mei își vor face la nevoie datoria fată de țară, așa cum și-a făcut-o și nea Nicola. Tu poate nu știi nici cum mă cheamă, căci toți imi spuneau Cănuță. Mă cheamă D.T.” (N-am îngăduință lui să-i dau numele). Mai soarbe o gură din pahar și-și aprinde altă țigară. Mă întreabă la rîndul lui ce mai e prin Vulcan, unde fusese batalionul, ce mai e prin Valea Jiului. Știa bineînțeles că Vulcanul de astăzi este un oraș modern; îl mai vizitase. Am vorbit de prietenii noștri din acei ani, acum risipiți care încotro. „Iată, zice el, nu sint comandantul unui batalion în care eu eram cel mai mic și neînsemnat soldățul cu goarna și cănuța agățată de centuron, sint comandantul unei mari unități și totuși unele acelea cînd eram copil de trupă al batalionului de vinători de munte din Vulcan au fost cele mai frumoase și fericite zile din viața mea și, cu toate suferințele pricinuite de vremurile grele de război pot spune că am avut o copilărie fericită”. Ne-am sorbit ultimele înghîțituri din pahar. Ne-am îmbrățișat bărbătește, neștiind din cauza emoției ce să ne spunem și fiecare s-a urcat în trenul lui. Eu către București și el către unitatea lui.

Și în acest an avea să se ducă să pună o floare pe mormîntul celui om care i-a fost mai mult decît tată și care acum 42 de ani a pierit departe de țară. Pierise în cea mai crîncenă bătălie, poate din tot războiul, bătălia pentru eliberarea Budapestei de sub ocupația fascistă. Știam că, la citiva ani, se duce acolo să-și afle clipa de liniște, de pace sufletească.

ALEXANDRU IANCU

Copilul de trupă al batalionului

a naftalină, pe care căuta să le înlăture cu cite un bobirnac. Vremea trecea, pericolul fascist se făcea tot mai simțit în întreaga Europă. Mirosea a război, ofițerii și soldații susțeaua despre acest pericol. Batalionul de vinători de munte se pregătea și el. Marea conflagrație începuse și, după o vreme, batalionul și-a împachetat tot calabalacul și, cu un tren de marfă a luat calea frontului. O dată cu batalionul plecase și Cănuță, acest copil dulce și firav, fără să verse lacrimi, ba am putea spune cu oarecare bucurie că „pleacă pe front să-și apere țara”. Așa cum auzise el de la ofițeri. Ce știa Cănuță de războie? Ofițerii și soldații nu se îndurau să se despartă de el. Se lezaseră de Cănuță sufletește, îl iubeau ca pe copilul lor, căci Cănuță era al lor, era al batalionului și, spuneau ei, acest copil le va aduce noroc pe front și se vor întoarce cu toții sănătoși de la casole lor.

Înterup aici fila de calendar a acelor ani și fac un salt în timp de peste 40 de ani.

În această primăvară rece, în care burnița și nîgea ca în plină iarnă, în bufetul gării din Predeal, un om falnic, cu obrazii bătuți de vînturi sta la

șam bărbătește. Cănuță... Alexandre... Atît ne-am putut spune în acele clipe. Ne zăpăciserăm amîndoi. Îmbrățișat, ne mai depărțam unul de altul pentru a ne mai privi. Mă așez la masa lui, și fîrșete, cere să mi se aducă și mie un pahărel de țarie din care bea și el. Doream să-mi încălzesc oasele amorțite de ger. Stau și-i ascult spoveșania: „Știi, din vara aceea de cînd a plecat batalionul pe front, am fost urcați într-un tren de marfă pînă în Ardeal, apoi, pe jos, am făcut tot frontul, traversînd Ardealul. Ne-am bătut la Oarba de Mures, la Oradea Mare unde a curs mult sînge. Însă cele mai înverșunate lupte le-am dat pentru eliberarea Budapestei, unde dusmanul opuse cea mai dirză rezistență. Acolo am văzut Iadul. Părea că cerul luase foc. Numai pentru eliberarea acestui oraș și-au dat viața, Alexandre, tot atîția oameni cîți au fost împușcați în 1907. Tristă coincidență. Mă urmărește și acum acea cifră de 11 000. Apoi ne-am bătut crunt la Debrecen, Cegled, Miskolc, Nyíregyhaza, Cserkeszölő, Mogyasszó și în alte localități unde au pierit alți aproape 200 000 de soldați și ofițeri români. Îmi aduc aminte că în

trin». Da. «bătrînul» Nicola avea 34 de ani. L-am plîns cum numai copiii știu să plîngă cînd pierd ce au mai scump și din clipa aceea mi-am dat seama că rămăsesem singur pe lume. Apoi am luptat în Cehoslovacia, în Munții Tatra și în alte localități pînă la terminarea războiului. Am făcut tot frontul, am fost crutat de ofițeri și de soldați, să nu pier, dar așa prăpădit cum eram, am cerut să lupt alături de soldații bătrîni Micuț cum eram, nimeni nu mă băga în seamă și mă strecuram cu ușurință peste tot, îndeplineam misiuni de cercetare, apoi, încet, încet intram cu tovarășii mei de batalion în vîltoarea bătăliilor. Dar ce să-ți spun, toate cam sună a laudă și mi-e groază de acest cuvînt căci niciodată nu mi-a plăcut să vorbesc despre mine, am făcut și eu ce-am putut, după puterile și vîrsta mea. Se termina deci războiul și noi mai rămăsesem foarte puțini din batalion. Cîți am mai rămas, am fost vîrșăți pe la alte unități și cea mai mare fericire a mea a fost ziua cînd, întors de pe front, am defilat sub Arcul de Triumf din București. Vorbeam cu nea Nicola că, de o fi să fie bine, eu vreau să stau într-un rînd cu el, dar el săracul, n-a

ATELIER DE PROZĂ

Am ieșit din hotel și am luat-o la dreapta, în sus, spre Furnica, era acolo un local unde se putea bea în liniște o cafea, abia așteptam să-și depene povestirea mai departe, ca Ulise, eu, tânăr feac, să stau și să-l ascult, am depășit monumentul păzit de cele două turnuri antice și pline de zăpadă, nu mai venea o dată și primăvara aia, cu mugurei, frunzușițe și floricele, nu, nu mai venea, nea Mircea se sprijinea de brațul meu, să nu aluneca, eram mindru, ajunseseam sprijinul bătrânețelor sale, tunurile astea numai la pace nu-ți duc gindul, în patruzecișu eram un puști de cincisprezece ani, munceam ca uenic la atelierul unuia Goanță, mincam bătaie dar mincam și o piine, meseria, mai mult pe furate, nu ca acum cu școli, cu practica, cu maștrii care să se țină după tine, în fine nu asta voiam să-ți spun, poliția cu ochii pe tata, încă din douăzecișu, atunci îl arestaseră prima oară, între atâtea arestări mă și mir cum de a reușit să aibă cinci copii, până și primăvara în ajun de întâi mai venea polițistul și-l lua la comisariat, preventiv, să nu pună la cale comunistii vreo manifestație și să-și stea regulii mielul în git, pentru ocaziile astea, neprevăzute, tata avea pregătită permanent o traistă cu schimburi, dar în ianuarie, atunci, într-o noapte, a venit unchiul Tudose și l-a luat pe tata fără traista lui pregătită pentru polițai, și duși au fost, mama nici nu a abucut să plingă ca lumea, frate-su îi spusese să se facă, în caz că întreabă cineva, că nu știe nimic, că tata mai scăpa el caii citeodată și nu dădea pe acasă câteva zile, că o face braconai, că o avea pe vreuna, ea nu știe, dar pe urmă este om de treabă citeva luni.

Am ajuns în localul nostru liniștit și am dat de un vacarm neobișnuit, eram în mijlocul săptămânii, este ziua unui turist, ospătarul cel bineinformant ne-a adus două cafele, a deschis sticla cu apă minerală, ne-a turnat în pahare și dus a fost, veniseră legionarii la putere, de citva timp, la noi nu prea am avut parte de derbedei sau de oameni fără căpății așa că puteai să-i numeri pe degetele unei singure miini pe aia cu cămașă verde, diagonală și pistol la sold, a doua zi, însă, în oraș erau, totuși, cam douăzeci de gușteri de ăștia, veniseră și de la Ploiești, începuse rebeliunea, voiau, cum bine se știe astăzi, să pună mina pe putere și să-i dea țara pe

tavă lui Hitler, răfuielele cu oamenii politici le începuseră încă de la asasinarea lui I. G. Duca, acum, adică atunci, cei mai periculoși, pentru ei, erau comunistii, muncitorii și oamenii de bine din țară, comitetele antifasciste le stăteau în git, manifestele deschideau capul oamenilor, suprimarea comunistilor, gindeau legionarii, le-ar fi dat cimp liber de acțiune, la noi în orașel, șeful lor era unul Melinte, pripășit pe la fabrica de salam, ăsta, însoțit de ceilalți gușteri cu pistol, mergea la fix, îi știa pe toți comunistii sau simpatizanții partidului nostru, mergea din casă în casă să-i ghide, o parte fuseseră însă avertizați și nu erau de găsit nicăieri, pe cei arestați i-a dus în pădure și i-a bătut cu biciul, legați de pomi, el personal îi bătea și injura, apoi i-a lăsat așa, legați, să înghețe, nu a înghețat niciunul, dar mulți nu au mai avut

anunțase doar ploaie, orice om este supus greșelii, asta înțelegeam, dar cum de greșeau sateliții meteorologici nu puteam pricepe, că doar nu erau oameni, ospătarul cel bine informat ne-a mai adus două cafele și o sticlă cu apă minerală, am luat o aspirină, mă durea piciorul cel reumatic, l-am privit pe nea Mircea, își aprindea o țigară, a pufăit de două ori, a sorbit din cafeaua fierbinte, m-a privit și el, îndelung.

— În țărani, la nouăștesapte, s-a tras cu tunul în muncitorii cu mitraliera, numai ăștia au reușit să scape mai ieftin. O parte din conducătorii mișcării au fugit în străinătate, alții s-au oplosit pe unde își aranjaseră ei dinainte, siguranța și poliția nu aveau timp să-i mai caute, se războiau cu muncitorii, cu antifasciștii și comunistii, ăștia erau un vinat mai prețios, erau periculoși, voiau să le răstoare regimul.

— Deci „crajașul” Melinte a fugit în străinătate?

— Nu, a rămas în țară până la 23 August. După rebeliune, tatăl meu împreună cu cei

ribil, de pantomima lor, nemții s-au lăsat păgubași și au plecat mai departe cu mașina militară, americanii își arătau dantura, mai tirziu am auzit că au fost transportați, în secret, la un lagăr de prizonieri de război, pentru ei și pentru englezi ajutor american și din partea crucii roșii cutii cu șocolată și suncă.

— Așa este! Am văzut „personal” chestii de astea în citeva filme americane cu lagăre de prizonieri în timpul războiului. Într-un film de acesta a jucat și Pele. Inșă am auzit și citit că la noi în țară, în timpul războiului, prizonierii de război au dus-o mult mai bine, incomparabil mai bine, decât în celelalte țări din zona de influență hitleristă, ca să nu mai vorbim de țările asiatice ocupate de trupele micadoului iar în ce privește evreii, pentru aceștia, România a fost o adevărată oază a libertății, în timpul celui de-al doilea război mondial. A fost de curând și la televizor un film cu prizonieri englezi din Asia. Grognic!

— L-am văzut. Dar să reve-

trupele hitleriste în defileu și a le obliga să se predea. Alături de noi era și un detașament de vinători de munte fără armament greu, fără mortiere, tunuri sau arme antitanc. În caz că scăpau spre nord, fasciștii, s-ar fi consolidat în fortăreața Carpaților până primeau ajutoare, dacă ar fi răzbit spre sud erau în pericol orașele Ploiești și București, petrolul dacă încăpea pe mina lor ar fi constituit sprijinul care să-i ajute să ocupe Bucureștiul. Am rezistat citeva zile, am făcut prizonieri de nu mai aveam unde să-i ținem, am luat de la ei armament cit să rezistăm un an întreg în fine, în cele din urmă, trupele regulate, renumita noastră infanterie, și-au continuat drumul spre Transilvania, noi ne-am întors acasă și ne-am văzut de treabă mai departe. După două săptămâni, eu m-am înrolat voluntar, am ajuns până în Ungaria, la Debrețin am fost rănit și n-am mai abucut să mai abuc și în Tatra. Am fost, ca turist, acum zece ani. Dar am divagat de la povestea cu Melinte. În timp ce gârziile patriotice și vinătorii de munte păzeau șoseaua națională, un singur tanc ne-a scăpat, până să facem și noi rost de arme mai ca lumea, un tanc în care s-a urcat și Melinte, în uniformă de ofițer, care sărise dintr-o mașină în flăcări și se urcase pe turelă, apoi s-a strecurat în tanc și dus a fost. Tovarășii nu știau cum să facă incit să-l prindă pe asasin însă nu a reușit nimeni să distrugă monstrul de oțel.

— Până la urmă s-o fi prăpădit pe drum spre Berlin.

— Nu s-a prăpădit nicăieri. Acum vreo treizeci de ani-l-am auzit vorbind la un post de radio din Occident, Denigra, plin de venin, tot ce încercam noi să realizăm cu eforturi și sacrificii, anunța venirea americanilor ca iminentă, ne amenința cu bau-bau, cu bomba atomică și înștiința cum vor fi pedepsiți comunistii și cei care se alătură comunistilor. Nu ne-am speriat de alde Melinte, nu s-a speriat nimeni de el și de cei de teapa lui, de atunci nu mai știu de există ori nu. La nouă mai, după luptele noastre din trecătoare, după ce mă întorsesem rănit, am intrat în rindul comunistilor nu numai cu sufletul. Am sărbătorit cu toții terminarea războiului la noi acasă, în curtea din spatele casei, banchet mare, pentru mine era o dublă sărbătoare, eram fericit, războiul se terminase, revoluția de abia începuse.

ALEXANDRU DAN POPESCU

(Crochiu pentru un roman în lucru)

O dublă sărbătoare

de trăit apoi decit foarte puțin, o săptămână, două...

— Nea Mircea, iartă-mă că te intrerup, dar oamenii ce făceau, cum s-au manifestat?

— Prăvăliile și-au tras obloanele, atelierelor s-au închis, teoroarea îi ținea pe toți în dosul perdelelor de la geamuri, gușterii trăgeau cu pistoalele cu și fără motiv, panică să iasă, să vadă lumea cine sunt ei, cei puternici și de neînvinși. Muncitorii aveau consens să nu răspundă la provocări, seseau din schimburi în grup și nu plecau fără motiv de acasă. Tare mult ar fi vrut legionarii să tragă în muncitori, dar așa, fără motiv...

— Ce s-a întâmplat cu oamenii aceia legați de copaci în pădure? Cei care fuseseră biciuiți ca sclavi?

— Nefind păziți, peste noapte, nevestele le-au dat drumul și i-au dus pe la neamuri sau prieteni, să li se piardă urma. Melinte și cu ceilalți de teapa lui se îmbătaseră de la prinz și așa au ținut-o până au venit soldații. Rebeliunea se terminase cu un eșec pentru ei. Melinte a fost singurul care a scăpat...

Afară începuse să ningă din nou, seara, la televizor, se

care nu erau căzuți de siguranță s-au întors la treburi lor zilnice, la muncă și la bunul lor distrag cu greu. El a scăpat de mobilizarea succesive care s-au făcut după întzarea țării în război fiind micșor, cei mai mulți dintre radele și cunoscuții noștri au plecat însă pe front, perțini au rămas mobilizați pe loc, femeile au început, treptat, să se îmbrace în negru, rămăneau văduve sau orfane, americanii bombardau cu precădere Valea Prabovei, noi îi doream la București, cei din capitală sperau să scape ei și să fie bombardat Ploieștiul, frica de moarte le paraliza gindirea logică, orice bombardament însemna moartea unor oameni, fie la București, fie la Ploiești, Constanța sau Brașov, până la urmă orașul nostru a rămas destul de neatins, în comparație cu altele, de bombe, alarmele însă se țineau lanț, cind mai dormeau oare piloții ăia blonzi care zimbeau tot timpul, mincau șocolată sau mestecau gumă? Am avut parte să văd cu ochii mei trei din ei, căzuseră cu avionul peste deal, într-o paște jandarmii i-au adus între baionete, ei zimbeau, au apărut și doi ofițeri din Wehrmacht, au început să urle la sergentul de jandarmi, ăla se făcea că nu înțelege despre ce este vorba, noi, copiii și tinerii, ne amuzam te-

nim la Melinte. În următorii trei ani mișcarea antifascistă din țară a luat amploarea impusă de succesiunea rapidă a evenimentelor pe front, totul era coordonat și bine pus la punct de către comunisti, astăzi, cind cinești sau vezi la cinematograful sau televizor, totul pare simpia, dar să fi trăit atunci, în ilegalitate, în plină atmosferă de conspirativitate, prudent, nu aveai voie să fii prins căci ai fi desființat o rețea întregă, ai fi dereglat bunul mers al activității unei zone geografice, refacerea unei rețele se făcea cu mari eforturi și greutate, să-ți fie frică, cit de curajos ai fi nu reușești să-ți extirpi în întregime instinctul de conservare, eu sunt sincer, mi-a fost frică de cel puțin zece ori în misiunile pe care le-am îndeplinit.

— Nu erai cam tânăr, nea Mircea?

— Nimeni nu avea voie să stea inactiv. Asta am învățat-o de la tata. Indiferent de vîrstă, dacă ești destul de lucid incit să poți participa la momentul istoric, ești obligat să faci ceva, în limita puterilor și posibilităților tale, dar trebuie să faci ceva, istoria nu iartă lipsa de participare la mersul ei înainte, la extirparea răului. Întoarcerea armelor m-a găsit la vîrsta maioratului, grupul nostru de luptă a primit sarcina de a opri

BIBLIOTECA DE PROZĂ SCURTĂ

Fintina moștenită

Într-o bună zi de primăvară, o după-amiază luminoasă de aprilie, Bogdan stătuse neclintit la masa lui de școlar; își scrisese toate temele la Matematică, Fizică, Chimie, după care, sculindu-se brusc de pe scaun, dezdoindu-și bratele din umeri, și apucându-se cu palmele de ceață — gest obișnuit la el după un timp de nemiscare și încordare a minții — privi lung pe fereastră. Apoi mai făcu doi-trei pași prin odaie amintind cu încă citeva clipe reluarea lecțiilor. Mai avea de învățat la istorie. Cartea era pe noptieră, o privi, o luă, o deschise, citi titlul lecției: Cucerirea independenței de stat a României și reunirea Dobrogei cu patria-mamă. Lăsă cartea deschisă și se mai duse încă o dată la fereastră. De pe strada Vintului, o cărușie pietruită ce urca dinspre malul mării către strada Voievodul Mircea, un grup vesel de elevi, fete și băieți, purtind cu ei rachete de tenis se îndreptau către parcul sporturilor. „Ah, se lovi Bogdan cu palma peste frunte — dornic să o zbughească și el cit mai repede într-a-

colu — miine am și eu antrenament la baschet — își aminti cu o bucurie ce și-o strunea deocamdată — dar tare m-as duce și azi. Ia să citesc eu rapid la istorie și... Aș mai avea un ceas până se întunecă... Hai, își încordă el voința, hai să m-apuc de-nvățat”. Luă iar cartea și citi: Epopeea românească în Balcani începea cu cel de-al treilea asalt asupra Plevnei... („Dacă ai ambiție și te antrenezi bine vei avea cele mai strălucite performanțe”, îi spusese profesorul de sport și fraza asta îi venea acum în minte în timp ce urmărea cu ochii doar, rindurile din manualul de istorie). „Nu se poate! își spuse apoi, trebuie să memorez această lecție, n-am nici o notă, dacă mă ascultă”. Reluă lecția cu voce tare de data aceasta: „Pria obiectivle sale, prin felul în care a fost purtat și susținut, războiul din 1877—1878 a avut un profund caracter național și popular. Din rindurile țărănimii s-au jertfit pe front, pentru libertatea patriei, 4065 de eroi. În luptele pentru luarea Griviței, în „Valea Plingerii” sau „Valea Singelui” au murit eroii maiorul George Șonța și căpitanul Nicolae Valter Mărcineanu”.

— Ce faci Dane, l-a întrebat mamă-sa, de ce citești așa de tare, nu ești singur în casă, alături, frățiorul tău doarme... Și eu lucrez la un referat...

— Vreau să memorez mai repede, aș pleca la antrenament...

— Ce-i aia, să memorezi repede?! Să înțelegi, să ascuți faptele eroilor ca pe o poveste adevărată. Văd că ai o lecție frumoasă, despre independența țării, ehei, cite întâmplări nemaipomenite ne spunea mama, bunică-ta Ana, care le știa și ea

de la mamă-sa. Fira, nevasta dorobantului Ion Stănescu, cei ce a fost îngropat de viu la Valea Plingerii, și...

— Și...?

— Păi, învăță bine lecția și p-ormă vino și întreabă-mă și-ți povestesc.

— Și întâmplarea aia cumplită cu fintina, e adevărată? Și cea cu năframa cusută cu armici roșu? Și cea cu permisul gratuit pe CFR, și cea cu griul, și cea cu vecina tătaroaică? Și cea cu salcîmul?

— Prea adevărate, chiar prea, măi copile, și vezi de citește cu atenție lecția ca să-ți dai seama tu singur, ce și cum...

La Piatra, satul bunică-si Ana, băiatul fusese în mai toate vacanțele, și nu o dată bătrina luindu-l de mină până la „deal” la casa veche, acolo unde locușeră părinții ei. Fira și Ion Stănescu, îi tot spusese, cu vorbe cîntate parcă, fel de fel de întâmplări de demult.

„Vezi tu ștergarul ăsta, îl am de la mama, îl ținea la icoană, zicea că el — bucata cea de pinză cusută cu un chenar roșu — îl scăpase de la moarte pe Ion. Gîndul meu și acest petic țesut de mine din fire de borangic și cusut cu armici, mi l-au scăpat de moarte și mi l-au adus acasă...”, cîcă ar fi zis Fira, străbunică-sa. Că așa-i povestise și ei bărbatul cînd s-a întors de la Vidin, cum că a fost odată îngropat de viu în „Valea Plingerii” și, fiind cam pe o coastă, îi rămăsese un colț din năframa pe care i-o dăduse Fira la plecare, jelindu-l pină la capu satului. Cineva, în fugă, a tras de pinză și astfel a descoperit că sub stratul de pămînt, un soldat era încă viu; l-a tîrit

pină la o targă sanitară și așa a inviat din morți bietul Ion.

Acasă, la Piatra, Fira ținuse casa și toată gospodăria cum putuse și ea, era tinăra, abia se luase cu Ion, de vreo trei luni și hop, războiul, i l-a luat. „Să nu mori, auzi, să nu mori!” îl jelea ea, pretrecindu-l cu o boccea în mină în care legase de-ale mîncării de drum. Apoi ce să facă, s-a oprit din jelit, a săpat locul de grădină, a pus usturoi și ceapă, a văruit odaia și tinda, că atita avea căsuța lor, două încăperi.

Pămînt n-aveau. Cînd s-a întors Ion din război, a fost scris pe-o listă a veteranilor ce aveau să primească pămînt. Au urmat zile și luni de așteptare și cînd a semnat actul de improprietar, Fira, care era mamă de-acum, îl ținea pe Gheorghită în brațe, i l-a dat lui Ion și ea a pus degetul pe hirtie că nu știa carte. Să fie averea pe numele muierii, a zis Ion, temător încă de soarta lui. Cine știe, a doua oară nu mai am eu norocul să ies viu din mormint. Astfel că el plătise cu această „primă moarte” bucata de pămînt ce i se cuvenea.

Harnic, pus pe gospodărie, s-a apucat să-și facă o fintină lângă casă, să nu se mai spetească Fira și să care apa tocmai de la Valea mare, cum îi zicea locului unde era o fintină veche. Era spre vară, arase cum putuse cele 5 hectare împrăstiate prin rîpale acelea dobrogene, le semănase. Acuma, așteptînd roadele, se scula dis-de-dimineață și săpa la fintină. Pînă la răsăritul soarelui, el se afunda cu încă un metru-doi spre adîncul întunecat. Ajunsesse la vreo zece metri și apă, nimic. Își făcuse o scară și frînghii de-acum și era tot mai greu să intre și să iasă. Într-o dimineață, Fira, ducindu-se cu mîncare la omul ei, nu l-a mai găsit în groapă, ca de obicei, sta pe un maldăr de pămînt și fuma o țigară răsucită cu o foliță de ziar.

— Ce-i Ioane, ne lăsăm păgubași, nu mai sapi fintina?

— Ia uită-te tu colo la marginea gropii, da cu griță, să nu amefestii, ține-te de scară... Vezi?

Apropiindu-se cu griță cum o povățuise Ion, Fira a zărit undeva în adînc, ceva ca o licărire de oglindă, dar mic, cam cit podul palmei.

— Păi se vede ceva, dar nu mai un pic... crezi că...

— Ehei, să vezi ce izvoare limpezi sînt acolo, las să se adune o vreme, și-l chem pe un meșter s-o zidească și să-i facă ghizd de ciment, să fie o fintină, cea mai cea... Și e o apă bună, tu Fira...

Pînă să fie gata fintina, Gheorghită mai avea un frățior, Ilie. Și cum pe-atunci ei trei erau cerealele cu caii pe arman, se zice că ăsta micu se născuse acolo, peste niste snopi de griu; că acolo o apucase durerile pe biata mamă-sa. Pînă să vie moasa, care era în alt sat, la centru de comună, cale de 4 km, copilul a apărut pe lume.

★
Va să zică: Congresul de la Berlin recunoștea prin tratatul semnat la 1 iulie 1878 drepturile suverane ale României asupra Dobrogei și Delta Dunării. Se lichida astfel, după citeva secole dominația străină, otomană, asupra acestui pămînt străvechi românesc, care se reunea cu patria-mamă. În proclamația adresată locuitorilor din Dobrogea se făceau referiri la trecutul istoric românesc, la epoca glorioasă a lui Mircea cel Mare. „Hm” tuși Bogdan, emoționat prima oară că strada pe care locuia ca și liceul la care învăța purta numele Marelui Mircea Voievod! Bietul străbunic, și biata Fira, cum s-au mai zbuclumtat ei să trăiască și să păstreze pămîntul acesta românesc udat cu sînge și sudoare...

CONSTANTINA CARANFIL

Intenții și neîmpliniri *)

Extrem de ambițioasă încercarea lui Gelu Colceag de a pune în scenă — la clasa prof. univ. Octavian Cotescu, pe care a continuat după dispariția marelui nostru actor, s-o îndrume — Platonov, de A.P. Cehov, de fapt o versiune scenică semnată de același Gelu Colceag a *Pieseii fără titlu*. Din multe motive mi se pare acest demers teatral ambițios. Dar în primul rând pentru însuși faptul că regizorul a ales acest text, prima încercare dramatică a lui Cehov, repudiată de autor (el nu l-a inclus în ediția operelor sale) și jucată — aproape de fiecare dată în altă versiune, căci piesa, enormă ca dimensiuni, necesită o reducere pentru a da naștere unui spectacol „normal” — de-abia după 1956. Sigur, deși se discută încă foarte aprins despre dreptul regizorului de a tăia sau altera în vreun fel sau altul textul original, cu atât mai mult când e vorba de acela al unui dramaturg clasic, lucrul se întimplă adeseori, iar greutatea argumentelor a început să depindă din ce în ce mai mult de valoarea spectacolului, de fidelitatea în spirit în detrimentul aceleia în literă. Cu *Piesă fără titlu* (anumită așa tocmai pentru că autorul, după ce i-a fost respinsă la Malii Teatru, nu numai că nu a mai revenit asupra ei, pentru că măcar să-i dea un titlu, dar a distrus-o — fratele său fiind cel care a salvat-o, recopiind-o) lucrurile stau, însă, puțin altfel. Căci imensitatea materialului dramatic este dublată de câteva elemente care fac esențială intervenția regizorului-autor al versiunii scenice. Nu este vorba aici doar de un text depășind cu mult dimensiunile obișnuite; este, această cea dintâi operă teatrală a lui Cehov, un uriaș material ce deschide mai multe drumuri conflictuale, ce cuprinde un univers în care apele nu s-au desprins încă cu totul de uscat, în care misună vieuitoare în plină evoluție a speciei și în care se ghicește — în măsură mai mică sau mai mare — forma lor finală. Un univers cumva inform, fragmentar, dar în care pulsează viața, viața aceea atât de aparte care este lumea lui Cehov. Depart de construcția riguroasă pe care i-o cunoaștem din capodopere, *Piesă fără titlu* anunță, însă, teme, tipuri, obsesii, o atmosferă ce poartă sigiliul creației cehoviene. Astfel încât privită, judecată din perspectiva creației ulterioare a scriitorului — și nici nu se poate, cred, altfel — ea poate fi materia ideală pentru un ambițios eseu asupra universului genialului dramaturg. Lucru care s-a și întimplat, iar filmul *Piesă neterminată pentru pianină mecanică*, al lui Nichita Mihailov, rămâne capodopera de referință. Viața de la conacul Voinițevilor, ce se petrece într-un huzur căruia limbulia filozofică a personajelor nu-i poate acoperi plictisul, invitații permanente și petrecerile inventate pentru ca timoul să-si ușureze apăsarea, fosti studenți cu studiile neterminate meditând ridicol pe marginea ideilor la modă, gingase femei care nasc pasiuni de care n-au nevoie și care se avintă cu tot elanul în iubiri ce le vor fura și ultimul dram de simfirie adevărată, și mai ales el, Platonov, tânărul înflăcărat de idealuri de odinioară, gata să răstoarne lumea pentru că se simțea un posibil punct de sprijin al ei, atrăgătorul, cucuritorul Platonov, ajuns acum învățător de tară, privind cinic și plictisit la cei din jur, dar mai cu seamă spre el însuși, ratatul Platonov care trăiește pentru o clipă iluzia evadării, dar care eșuează nu tragic, ci ridicol, pentru că numai propria-i nepuțință, propriul vid interior îi împiedică săltul spre lumea visată. Personaje ce par pline de viață, gingurind importante idei despre muncă, fericire, dragoste, dar pe care le descoperim nepuțințioase și false chiar atunci când pare că fac ceva cu credință, repetind mereu cuvinte și gesturi inutile în speranța ascunsă a unei evadări din propria condiție. Un univers închis la care singuri s-au condamnat, pentru că de fapt sint niște morți care nu fac decât să minzeze viața, adevărul ei.

Așadar, bănuiesc că regizorul și-a ales *Piesă fără titlu* tocmai din cauza aparentei libertăți de mișcare datorate structurii ei mai puțin încheiate, iar exercițiul cehovian propus studenților săi mi s-ar fi părut un gest pedagogic firesc dacă n-ar fi fost dublat de orgoliul de „creator total” al profesorului. Esențială pentru derularea spectacolului este, desigur, alcătuirea versiunii, ea integrând în aceste condiții într-un înalt grad viziunea regizorului. Dar Gelu Colceag renunță cu greu la materialul faptic cuprins în original; și pasionează acțiunea, întâmplările, încrengătura complicațiilor sentimentale. Aglomerarea evenimentelor în detrimentul mișcării interioare face, într-un mod ce mi se pare a se îndepărta de arta cehoviană, să fie preponderentă latura melodramatică a piesei. Dacă regizorul și actorii ar fi avut capacitatea de a urmări felul în care, în lumea personajelor lui Cehov, tragedia ratării devine ridicolă melodramă, atunci

spectacolul ar fi avut o miză deosebit de interesantă. Dar numai pe alocuri și desul de vag se presimte o atare idee și aceasta mai cu seamă pentru că spectacolul este lucrat aproape pe întreaga sa desfășurare la un singur nivel de înțelegere a textului, a existenței personajelor, a devenirii acțiunii. Este cumva firesc, dată fiind lipsa de experiență artistică a interpreților, dublată de marea dificultate a examenului la care au fost supuși. Tocmai de aceea, cred, claritatea și rigoarea versiunii erau mai mult decât necesare. Faptul se observă din însăși construcția spectacolului: prima parte, în care se încearcă realizarea atmosferei din casa Annei Petrovna, starea de plictis, superficialitatea cotidiană, în care se propune o primă definire a existenței personajelor, este bine și atent cizelată, iar interpretii reușesc cele mai bune momente ale lor. *Oana Stănescu* creează o Anna Petrovna inteligentă, stăpână pe sine, foarte conștientă de „valoarea” celor din jurul său, cu lungi momente de privire în gol alternind cu o impusă agitație menită să învieze atmosfera, jucându-se cu pasiunea — a altora și a ei — pentru ca să facă ceva, poate puțin prea rece și uscată, răpindu-i farmecul. *Ionel Mihailescu*, în fiul vitreg, tânărul căsătorit, cel mai multumit și mai fericit dintre toți, cel mai ridicol în această suficientă, reușește, în prima parte, un rol credibil. *Florin Cuișac*, în Trelitki, tânărul medic, conferă personajului câteva din datele sale esențiale: o luciditate cind rea, cind jucăușă, un cinism cu care se privește în primul rând pe sine, conștiința ratării dublată de o anume umanitate pe care n-a pierdut-o. *Lucian Nujă*, în hotul de cai Osip, pare că vrea să croeze — și pe alocuri chiar reușește — un personaj mai degrabă dostoevskian. *Constantin Drăgănescu*, invitat al studenților, îi conferă moșierului Glagoliev abilitatea perfidă a îmbogățitului, lipsa de scrupule, capacitatea de a manevra. Este, desigur, *Claudiu Stănescu* în Platonov, o prezență fizică remarcabilă, renunțind, însă, la farmecul său (de altfel un dat al personajului) în favoarea creației unui tip cinic și disprețuitor, crezându-se superior celor din jur, exercitându-și puterea de atracție ca pe o dovadă a puterii sale asupra celorlalți. E mai puțin cel ce putea fi un intelectual care a visat cândva să schimbe lumea și mai puțin un autosuficient, cam brutal și, dintru început, sugerindu-ne incapacitatea de a iubi, de a crede cu adevărat în ceva. Sint cele două personaje feminine, cel mai interesant, mai rotund realizate în spectacol, cu mai multă finete și adevăr uman: *Maria Eremia*, în Sofia Egorovna, iubita din tinerețe a lui Platonov, soție acum a limitatului Voinițev, frumoasă și cu o cinste sufletească nealterată nici măcar de compromisul făcut prin căsătorie, crezând încă în posibilitatea salvării din lumea anostă, goală pe dinlăuntru în care a intrat, gata de gesturi mari ce-i vor fi frunte; și *Teodora Mareș* care face din Sasa, soția lui Platonov, mai puțin gîscuțita multumită de traiul liniștit într-un cămin onorabil și mai mult o femeie căreia bunul simț îi conferă o valoare umană dincolo de presupusa lipsă de educație și inteligență. Ea pare să înțeleagă mai multe decât spune, să fie de fapt mai adevărată decât toți cei din jur. Un rafinament în folosirea mijloacelor actoricești și mult talent am găsit acestei foarte linere actrițe.

A doua parte a spectacolului, marcată de abundența întâmplărilor esuind în melodramatic, eșuează și ea într-un alt registru datorită citorva motive. În principal, cred, incapacității realizatorilor de a sugera ridicolul situațiilor la care ajung personajele — și în primul rând Platonov —, căzînd într-un melodramatic „pur”, fără comentariul implicit al comicului, al ridicolului situațiilor. Mai mult: știind (teoretic) sau simțind că nu aceasta este nota teatrului cehovian, ei încearcă să ridiculizeze eroii, ajungînd însă la parodie. Îngroșînd excesiv, neavînd rafinamentul jocului pe muchie de cuțit, ei parcă trec din *Dama cu camelii* în *Dale carnavalului* de la o clipă la alta. Lucrul se datorează felului în care sint circumscrise situațiile în economia piesei, jocului din ce în ce mai lipsit de transparentă, mai grosolan și mai ridicol în sine al lui *Claudiu Stănescu* și „transformării” într-un adevărat Crăcănel a interpretului lui Voinițev. Poate că studenții, chiar și cei din ultimul an, chiar și cei foarte talentați au nevoie de confruntarea cu texte foarte riguroase, care să-i oblige la o disciplină, la fel de riguroasă, a compunerii personajelor.

MIRUNA IONESCU

*) Platonov, de A.P. Cehov. Versiune scenică de Gelu Colceag. Studioul I.A.T.C. Anul IV, clasa prof. univ. Octavian Cotescu. Regia: Gelu Colceag.

Picturi murale în București (I)

În primele trei decenii ale veacului trecut locuințele erau ca și altădată, în majoritatea lor, realizate de meșteri autohtoni, după prototipurile arhitectonice tradiționale, și doar puține dintre ele erau construite în stil occidental, satisfăcînd deopotrivă nevoile de confort mai exigent cu cele de lux și de aparat (cum este cazul *Palatului Ghica-Tei* și *Căsuței Romanit* — 1832, azi sediul Muzeului colecțiilor de artă), în cadrul cărora o preocupare de căpătîi a fost și aceea a decorării interioarelor, înfrumusețîndu-le în mod deosebit cu picturi murale, pe atunci suprema exigență a luxului în cadrul arhitecturii neoclasece a vremii. Astăzi, pictura *Palatului Ghica*, executată de italianul *Giacometti*, se păstrează doar în parte, iar despre cea din *Casa Romanit*, demult distrusă, avem cunoștințe numai din fotografii.

Dintre ansamblurile de picturi murale executate în locuințele bucureștene între anii 1830—1877, existente actualmente, putem cita, pentru calitatea lor artistică deosebită, *Casa Tattarescu*, pictată între 1858 și 1880 (str. Domnița Anastasia 7), *Casa Aman* în 1860 (str. C. A. Rosetti 8), ambele adăpostind azi muzeul, *Vila Florescu* în 1870 (șoseaua Fundeni 29), iar ca mărturie a picturii din *Casa Kretzulescu* (str. Fundatiei 4) stau desenele executate de *Tattarescu*.

În anii de după Războiul de Independență, Bucureștii înregistrează o perioadă intensă de construcții edilitare, atît particulare, cit și institutii de stat. Stucaturile care împodobeau pină atunci în mod excesiv interioarele locuințelor, desi se mai mențin fac loc noii mode a picturii murale și plafonelor reprezentînd scene mitologice și alegorice și, alteori în special pe pereții vestibulelor peisaje și portrete. Pictura murală a constituit pentru acea vreme atît elementul decorativ prioritar cit și cel mai rafinat.

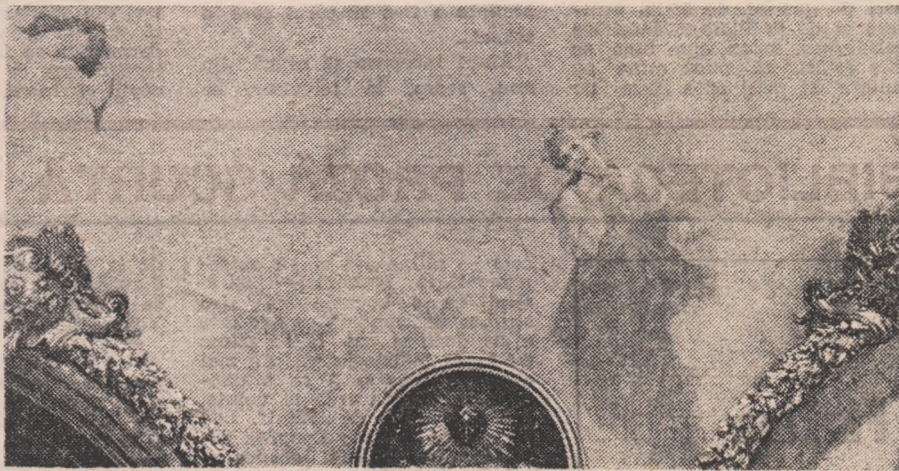
De aceea, pentru reușita realizării ei, au fost solicitați nenumărați pictori, în-deosebi cei cu notorietate în tară — *Gh. Dem. Mirea*, *Nicolae Vermont*, *Ancar Baltazar*, *Sava Henția*, *Stefan Luchian*, *M. Simonidi*, *Artur Verona*, *Costin Petrescu* — și străini, dintre cei apreciați la vremea lor, în acest gen artistic: *Toudouse*, *Napoleon d'Este*, *Maréchal*, *J. A. Mariotton* ș.a. Creația lor, atît cit ne-a parvenit, ne relevă somptuoșitatea interioarelor, gustul și cultura compozitorilor, ne mărturisesc aportul autohton la moda europeană a interioarelor, dominată de stilurile decorative impuse de Paris, Viena și Roma.

Printre cele mai deosebite decorații murale, în spiritul decorativismului parizian cităm: *Casa Cantanzio* (Calea Victoriei 120), cu valoroase picturi sem-

nate de *Gh. Dem. Mirea*, *Nicolae Vermont* și *Costin Petrescu*, executate între 1907—1910, *Casa Mincu* (str. Verona 19) înfrumusețată între 1885—1890, după tradiție de *Gh. Dem. Mirea*, *Casa Vernescu* (Calea Victoriei 133) cu cinci scene alegorice, printre care mai deosebită „*Dansul*” executată în 1900, *Casa Monteoru* (Calea Victoriei 113, cu două plafone din 1889), *Casa juristului Elefterie Economu* (str. Plantelor 4) cu o alegorie, reprezentînd-o pe zeita *Aurora*, pictată în 1891 de *F. Eischele* și opt scene cu cite un personaj feminin, *Casa Mirea* (șoseaua Kiseleff 33—35), care păstrează, realizat de mina proprietarului său, un plafon decorat sobru, cu ramuri înflorite de prun și piersic. Unui artist francez, rămas anonim, i se datorează picturile murale din casele din str. *Gabriel Peri 2* (scenă cu ingeri, păsări și fluturi) și *Gabriel Peri 6* (o scenă cu ingerasi cîntînd la diverse instrumente). *Casa din str. General Budisteanu 28 bis*, are picturi murale realizate în 1896 de *Angel*, probabil tinărul pictor la vremea respectivă *Nicolae Angelescu (Ange)* (1869—1919).

În somptuosul interior neoclasic al clădirii *Otetlesanu din str. Amzei 23*, picturi murale i s-a rezervat un spațiu generos în salonul cel mare. Două compoziții plasate pîndant în cadrul unor frize, fiecare dintre ele reprezentînd cite-o scenă cu ingerasi jucîndu-se la umbra unor copaci alături de pîuni, capre și alte animale sint executate în anii 1897—1898 de pictorul francez *Napoleon d'Este*, statornicit cîțiva ani în România, fiind chemat de arhitectul *Lecomte du Nouy* pentru executarea de picturi decorative în monumentele pe care le restaura. Mai talentați decît *Napoleon d'Este* se dovedesc alți compatrioți ai săi în lucrările lor executate aproape concomitent în locuința din *Gabriel Peri 5*. Ne referim la tinărul pictor de subiecte istorice *Jean Alfred Mariotton* (1864—1903), autorul picturii murale de pe plafonul fostului dormitor și la binecunoscutul pictor academic *Simon Alexandre Toudouse* (1850—1909), cel care a pictat (ulei pe pînză maruflată) marea compoziție din casa scării reprezentînd o serbare în parcul unui castel. Locuința lui *Serban Ghica din str. Nicolae Iorga 2* realizată în 1897 și-a păstrat decorația aproape intactă, atît la exterior cit și la interior. Ansamblul decorativ de la exterior este de inspirație renașcentistă pe cînd cel din interior, realizat în mai multe etape, este foarte inegal valoric și exprimă mai multe viziuni și stiluri aparținînd mai multor artiști, majoritatea însă în spiritul artei franceze.

PETRE OPREA

Pictură murală

T.V.

O rubrică originală și substanțială

O rubrică substanțială, educativă și frumoasă a apărut, la televiziune, cea intitulată sugestiv „fața nevăzută a capodoperelelor” și susținută de *Liviu Tudor Samoilă*. E o rubrică bine gândită, pe idei și nu pe epatare, pe noutatea fără acoperire. Căci ea aduce nou în unghiul de interpretare a capodoperei, cu punctul de plecare în istoria culturii naționale raportată la istoria universală intii și-n'î prin universalitatea ei.

Asa se întimplă în emisiunea din care lansează rubrica. E vorba de o carte a lui *Heliade Rădulescu* despre revoluția din 1848 și care i-a folosit lui *Victor Hugo* la plămădirea poemului fluviu „*Legenda secolelor*”. Se citează scrisoarea de mulțumire a lui *Hugo* trimisă lui *Heliade* cum și o glossare pe o carte a marelui poet francez: „Eu îi iubesc pe români și ei pot conta oricînd pe simpatia și sprijinul meu”. Documentele găsite de neostenitul scotoților prin cultura țării, *Augustin Z.N. Pop*, i-au servit lui *Samoilă* ca moment armonios al emisiunii, ca secvență creată cu artă, cu simțul măsurii fără cădere în grandilocvență și subiectivism național. Dorim rubricii suc-

ces îndelungat și-i amintim autorului că sint și alte cazuri similare. O lucrare a lui *Bălcescu* i-a folosit lui *Marx*, — *Andrei Maurois* a fost fascinat de *Titulescu*, venind să conferențieze la universitățile din România și scriînd frumos despre români. Ar fi interesant de aflat cum au ajuns să scrie opere despre noi un *Lope de Vega* sau un *Jules Verne* — sau un frumos poem poetul canadian *Nelligaw*. Bineînțeles că istoria ridicării și căderii imperiului otoman scrisă de *Cantemir* a fost multă vreme una dintre cele mai temeinice lucrări de acest fel pe care le-a folosit occidentalul. *Călinescu* istoriseste legăturile lui *Pușkin* cu unii poeți români: s-ar putea ca ideea de a scrie poemul „*Tigani*” să fi izvorit din acele legături. Și multe altele.

Principalul este că noua rubrică televizată a căzut pe mințile unui redactor experimentat, scriitor și gazetar cu imaginația foarte mobilă dar și bine stăpînită, — capabil să pună idei și sentimente multe în cuvinte putine și să simetrizeze bine imaginea cu textul.

AL. ANDRIȚOIU

Dimitrie Vatamaniuc

CU CERTITUDINE, ÎN 1989, IUBITORII LUI EMINESCU VOR AVEA PE MASA DE LUCRU „OPERA OMNIA”

— Vă rog, la începutul interviului nostru, să ne vorbiți despre specificul ediției integrale Eminescu, ediție inaugurată în anul 1939 de către Perpessicius și ajunsă astăzi, cu două restanțe — volumele VIII (Teatru) și X (Publicistica) — la volumul XIV.

— Opera lui Eminescu cunoaște, sub raportul editării ei, un destin dramatic, asemenea creatorului său. Poetul se prăbușește intelectual în plină activitate publicistică și nu tipărește nici un volum sub supravegherea sa. Manuscrisele rămase în seama lui Maiorescu intră în circuitul public tirziu, în 1902. Abia după această dată se inițiază editarea „operele complete”, acțiune întreruptă de izbucnirea primului război mondial. Munca de editare este reluată între cele două războaie mondiale, cu o mai bună cunoaștere a dimensiunilor operei eminesciene. Editorii se specializează în tipărirea ei pe secțiuni: poezie, proză, publicistică și nu mai vorbesc de „opere complete”. Este meritul lui Perpessicius de a fi inaugurat în 1939 ediția națională, pornind tot de la poezie spre celelalte sectoare ale creației eminesciene. Ediția cunoaște și sub auspiciile lui Perpessicius un destin dramatic. Marele editor tipărește primele trei volume între 1939—1944, ca să reia editarea după aproape un deceniu, în 1952, și să o întrerupă definitiv în 1963. Perpessicius orbeste în munca de descifrare a manuscriselor. După ce Perpessicius părăsește „șantierul de lucru”, se scurg alți 14 ani, până în 1977, cînd Muzeul Literaturii Române, prin colectivul pe care în prezent îl conduc, reia tipărirea operei lui Eminescu de acolo de unde o lasă fondatorul ediției naționale, cu respectarea planului stabilit de el și în spiritul concepției sale. Ediția națională pornește de la poezie, secțiune integral editată de Perpessicius, în cele șase volume, spre proză, dramaturgie și publicistică. Acest curs îl urmează și activitatea poetului, ca pondere, în desfășurarea ei. Ediția va însuma, în final, tot ce a ieșit de sub pana poetului în scurta sa existență, cum nu a făcut nici o ediție anterioară.

— Ce semnificație are, pentru dv. și pentru întregul colectiv de la Muzeul Literaturii Române, munca uriașă depusă la înălțarea acestui grandios monument literar? Cum se vede „din interiorul” său acest extraordinar edificiu?

— Întrebarea vine prea devreme. Să aștin răspunsul pentru momentul încheierii ediției naționale a operei eminesciene.

— Povestii-ne drumul dv. către opera eminesciană, către activitatea de editor al poetului național.

— Eminescu m-a interesat întotdeauna sub raportul biografiei prin legăturile sale cu Bucovina, provincia mea. Drumul meu spre opera lui începe cu studiile universitare la Sibiu și Cluj, cînd am auzit cursurile lui Dimitrie Popovici despre Eminescu, cursuri ce se vor tipări mai tirziu în volum. Acest drum a continuat în anii pregătirii doctoratului, sub îndrumarea lui G. Călinescu, la Institutul de istorie literară și folclor. Sint anii în care G. Călinescu își rescria *Opera lui Mihai Eminescu* și făcea lecturi din ea în sesiunile memorabile. Momentul hotărîtor în apropierea mea de Eminescu l-a constituit elaborarea monografiei *Ioan Slavici și lumina prin care a trecut*, în care poetul este spiritul tutelar și tovarășul de drum al marelui prozator. Mai amintesc că am editat și teza de doctorat a lui G. Călinescu despre Eminescu. Cînd AL. Oprea mi-a propus să intru în colectivul de editare a operei lui Eminescu, în 1972, nu a fost pentru mine o surpriză.

— Așa cum reiese din precizările care însoțesc ultimele apariții editoriale reprezentînd publicistica eminesciană, în dreptul numelui dv. se menționează: „responsabilul secțiunii de publicistică, stabilirea paternității textelor, comentariile”. Care sint criteriile care au stat la baza realizării volumelor de publicistică eminesciană care au apărut pînă acum?

— Criteriul pentru care am optat în tipărirea publicisticii eminesciene este cel cronologic. Putem urmări, în felul acesta, desfășurarea în timp a discursului critic, diversitatea preocupărilor poetului într-un moment sau altul din activitatea sa ziaristică. Alte ediții pot adopta criteriul tematic. Textele le publicăm integral, fără

imixțiuni în scrisul poetului. Eminescu își publică articolele, în general, fără titlu și ele, titlurile, sint date de editori. Noi folosim sintagma inițială care, chiar dacă nu este revelatoare întotdeauna, aparține totuși textului poetului și ne ferește de subiectivism în improvizarea de titluri care pot induce în eroare. Acesta este, de altfel, și unul din falsurile operate de editorii anteriori.

— Eminescu nu-și semnează articolele. Cum explicați acest lucru?

— Eminescu își semnează în toată activitatea sa publicistică numai cîteva articole. Situația aceasta este de neînțeles pentru multă lume. Era în practica presei românești din secolul trecut să nu se semneze articolele care reprezentau orientarea generală a publicației respective. Răspunderea pentru aceste articole revenea în fața organelor administrative redactorului-sef sau altei persoane care gira pentru ziar. Articolele semnate se considera că expuneau puncte de vedere personale și răspunderea revenea autorului lor. Eminescu se încadrează în această practică

Considerat de către Perpessicius, editorul prin excelență al operei eminesciene, drept „omul lui Călinescu”, Dimitrie Vatamaniuc, autorul cunoscutei lucrări Ioan Slavici și lumea prin care a trecut, precum și al bibliografiilor Lucian Blaga, Ion Agârbiceanu și Ioan Slavici (ultima în colaborare), face parte dintre acei cărturari de spiță veche, care lasă, în domeniile pe care le străbat, drumuri pentru totdeauna limpezi și luminoase.

Editor încercat (Ediția Slavici, pe care o realizează împreună cu Constantin Mohanu, se

va imbogăți în lunile următoare cu volumul XIV — Articole), Dimitrie Vatamaniuc și-a închinat ultimii 15 ani de muncă pasionantă, desfășurată în cadrul colectivului de cercetători de la Muzeul Literaturii Române, pe care, de altminteri, în prezent îl și conduce, realizării monumentului edificiu al culturii noastre naționale: Ediția integrală Eminescu.

Autorul incitantului volum apărut în 1985, în colecția „Eminesciana”, Publicistica lui Eminescu, I, concomitent cu activitatea depusă la e-

ditarea ultimelor șase volume din marea ediție națională, a încheiat recent încă o carte dedicată „poetului nepereche”: Eminescu — de la manuscrise, la opera publicată, dovedindu-se a fi, la ora de față, unul dintre cei mai competenți și mai harnici eminescologi români, un demn și prob urmaș al unei extraordinare pleiade de cercetători ai operei și biografiei eminesciene, în care numele lui Perpessicius va lumina etern, asemenea Luceafărului strălucitor, căruia i-a dedicat întreaga lui viață.

generală din presa noastră din secolul trecut.

— Cum rezolvați în acest context aparținerea problemei stabilirii paternității articolelor eminesciene?

— Întrebarea aceasta mi s-a pus și în presă și primesc scrisori de la cititori care solicită unele explicații. Problema stabilirii paternității este și rămîne pentru orice editor operația cea mai grea, de mare răspundere. În cazul lui Eminescu sint, însă, elemente de la care pornim și care conferă certitudine în această operație dificilă. Poetul își scria articolele acasă și păstrează în manuscrise articole pe care nu le publică, concepte, precum și fragmente la care renunță. Un manuscris întreg, 2264, însumînd cîteva sute de file, cuprinde asemenea materiale. Ele se păstrează însă dispersate și în celelalte manuscrise. În stabilirea paternității articolelor publicate pornim de la manuscrise. Foarte adesea un fragment abandonat, chiar și numai de cîteva rînduri, m-a condus la stabilirea paternității unei „familii” de articole, în sensul că poetul face trimiteri de la unul la altul. Folosim cu deplină încredere ediția lui Gr. G. Păulescu, *Culegere de articole d-ale lui Eminescu*, din 1891, ca a unuia care cunoștea nemijlocit activitatea lui Eminescu la *Timpul* și preia de la poet conducerea ziarului. Informații prețioase găsim în mărturiile contemporanilor. Un criteriu, însă nu totdeauna sigur, îl oferă problemele puse în discuție, precum și multe elemente de conjunctură. Se alătură la toate acestea examenul stilistic. Problema stabilirii paternității o discut în *Revista de istorie și teorie literară* (în nr. 3 și 4 din 1985) și în introducerea la *Opere X. Publicistica*. Examinez aici problema stabilirii paternității sub aspecte multiple și cu exemple concrete din textele eminesciene.

— S-a ridicat în presă obiecția că atri-buții lui Eminescu prea multe articole.

— Publicistica lui Eminescu este privită, în general, cu o optică îngustă. Unii cercetători sint înclinați să-l accepte numai cu articole de cea mai înaltă ținută jurnalistică. Poetul face însă la *Timpul* publicistică cotidiană și-i aparțin și comen-

tariile operative pe teme la ordinea zilei, notele redacționale, introducerile la materialele reproduse din alte publicații, precum și traduceri, foarte numeroase, din presa străină, deosebi germană. Edițiile anterioare nu tipăresc „materialele mărunte”, traduceri și nici textele din manuscrise. Numai în *Opere XIII. Publicistica*, tipărim vreo 112 texte din manuscrise, toate cu corespondent în articolele publicate. Textele din aceste categorii omise în edițiile anterioare explică creșterea apreciabilă în raport cu tot ce s-a tipărit mai înainte din publicistică.

— Ce dificultăți majore s-au ivit înaintea dv. și a întregului colectiv de editori în acțiunea de valorificare integrală a publicisticii lui Eminescu?

— Dificultatea majoră în calea editării publicisticii eminesciene o constituie, alături de stabilirea paternității, situația publicațiilor din bibliotecile noastre. Colecția *Timpului* de la Academia Română este într-un stadiu înaintat de uzură, incit pe mai mulți ani este inutilizabilă și cu multe numere lipsă.

— Ce dificultăți majore s-au ivit înaintea dv. și a întregului colectiv de editori în acțiunea de valorificare integrală a publicisticii lui Eminescu?

Microfilmele realizate mai de mult sint și ele uzate. Nu pot fi consultate cărți, reviste și ziare pe care le prezintă Eminescu, intrucît lipsesc din bibliotecile noastre sau se păstrează în colecții incomplete. Legea depozitului legal intră în vigoare mai tirziu, dar și după aceea nu se aplică cu strictețe. Lipsurile din colecția *Timpului* le-am completat, parțial, cu colecția ziarului păstrată în Biblioteca municipală din Piatra Neamț. Au rămas totuși descoperite mai multe numere. În această situație, a deteriorării publicațiilor, am considerat că este potrivit să reținem într-o secțiune separată, a incertelor, articolele care ar putea fi totuși de Eminescu, în speranța că în viitor, cu alte metode de cercetare, se va putea da o judecată definitivă asupra lor. Nimic mai ușor ca textele ce s-ar dovedi a nu fi de Eminescu să fie omise la viitoarea reeditare a ediției naționale. Dacă rămîn îngropate în publicații pe cale de degradare, sintem amenințați cu pierderi ireparabile și aceasta nu trebuie să se întimplă.

— Perpessicius spune, în articolul *Farmecul manuscriselor*: „Un drum prin Daedalus manuscriselor eminesciene e o călătorie dintre cele mai aventuroase”. Vă rog să ne vorbiți, în continuare, în contextul realizării ediției integrale Eminescu, despre greutățile care au fost invinse în descifrarea celor 44 de „caiete” eminesciene. Ce taine n-au putut fi încă smulse manuscriselor sale?

— Caietele de care vorbiți nu sint un jurnal cronologic, asemeni *Insemnărilor zilnice* ale lui Maiorescu. Eminescu folosește în puține cazuri caiete și scrie, mai frecvent, pe foi care au fost legate în caiete după depunerea manuscriselor la Academia Română în 1902. În organizarea acestor caiete miscelane s-a mers în general după formatul fișelor. Se întimplă astfel că poetul folosind pentru același text foi de diferite dimensiuni și proveniențe, acesta să fie dispersat în mai multe caiete. De aici și dificultatea asamblării textelor în succesiunea firească. Operația aceasta a făcut-o Perpessicius pentru poezie cu o competență și o migală de bijutier. Manuscrisele lui Eminescu se prezintă, pe de altă parte, cu o multitudine de grafii, de la scrisul

fin, perfect lizibil și caracteristic, la notațiile criptice, deosebi din însemnările sale la cursurile universitare. Multe din aceste însemnări sint în germană, pentru descifrarea cărora se cere o dublă specializare — familiarizarea cu gîndirea eminesciană și cunoașterea limbii germane pe care o vorbea poetul și care nu era germana lui Goethe, ci „austriaca” vieneză. Mare parte din dificultățile privind descifrarea manuscriselor au fost invinse. Acolo unde nu am putut realiza acest lucru, facem cuvenitele mențiuni. Alte generații de cercetători vor duce, desigur, mai departe această muncă.

— După publicarea volumelor realizate pînă acum, au existat semnalări în presă, critica a reproșat omiterea unor articole eminesciene? Au fost descoperite articole noi care i se pot atribui lui Eminescu după editarea acestor volume? Unde vor fi cuprinse ele în marea ediție?

— Discuțiile din presă privind identificarea de noi articole sint binevenite și eșdori din toată inima ca ele să continue. Argumentele în favoarea paternității eminesciene a articolelor propuse a fi ale poetului nu sint suficient de convingătoare. Este și motivul pentru care reținem aceste articole în *Opere X. Publicistica* în secțiunea incertelor. O identificare tardivă a mea o constituie articolul *Români din Ungaria*, publicat în *Telegraful român* în 1882 și a cărui paternitate eminesciană este indiscutabilă. Il publicăm în *Steaua* (nr. 3/1987) și va figura și în *Opere X. Publicistica*. De altfel acest volum va cuprinde și materiale din *Curierul de Iași*, în completarea celor incluse în *Opere IX. Publicistica* tipărit în 1980.

— Unii editori se plîng de dificultăți în raporturile lor cu editorii. Ce ne puteți spune în această privință?

— Colaborarea noastră cu Editura Academiei Republicii Socialiste România este excelentă. Avem cea mai deplină înțelegere din partea conducerii editurii și marele avantaj că Georgeta Mitran este redactoare de carte și la volumele IV-VI tipărite sub îngrijirea lui Perpessicius și s-a dedicat acestei acțiuni de interes național.

— Cerculă tot felul de zvonuri în legătură cu arhiva lui Perpessicius. Ce s-a întimplat în realitate?

— Dumitru Panaitescu, fiul lui Perpessicius, a fost prietenul Muzeului Literaturii Române, și arhiva părintelui său urma să intre în patrimoniul instituției noastre. Moartea neașteptată a lui Dumitru Panaitescu a făcut ca diferiți moștenitori să pună stăpînire pe arhivă și să o instrăineze după bunul lor plac. La Muzeul Literaturii Române a ajuns doar o mică parte. O soartă asemănătoare a împărțit și arhiva lui Ion Barbu, acum, după încetarea din viață a soției sale.

— Același Perpessicius, cel mai mare editor al nostru, în 1964 adresa o scrisoare deschisă către editorul eminescian integral din anul 2000. AL. Oprea, în studiul *Introducere la volumul VII, cuprînzînd Proza literară, exprima năzuința fierbinte ca în 1989, la centenarul morții poetului național, acest vist, Ediția integrală Eminescu, să devină realitate.*

— Cînd Perpessicius își exprima dorința ca măcar în anul 2000 să fie încheiată ediția, se întemeia pe experiența sa personală, care îl arăta că pentru tipărirea celor șase volume l-au trebuit mai bine de două decenii. Noi lucrăm în echipă și tipărim într-un deceniu șase volume, trimitem acum la tipar un al șaptelea, cel care cuprinde teatrul eminescian. Succesiunea în care vom tipări ultimele trei volume, *Opere, X. Publicistica, Opere XV. Fragmentarium și Opere XVI. Correspondența*, va urma succesiunea realizării lor și nu cea a numerotării. Aceste ultime volume ale ediției naționale se află pe șantier în faze înaintate de elaborare, incit ultimul dintre ele va putea apărea în primele luni din 1989. Cu certitudine, deci, în 1989, înainte de sărbătorirea centenarului morții poetului, iubitorii lui Eminescu vor avea pe masa de lucru *Opera omnia*.

Ediția integrală a operei lui Eminescu va împlini, astfel, viziunea asupra genului creator al poetului nostru național, ea însoriindu-se ca un excepțional act de cultură, alături de atîtea altele, din alte domenii, ale Epocii Nicolae Ceaușescu.

Interviu realizat de
NICOLAE ȚONE

● **CRISTIAN CAZACU**, București. Cele patru poeme pe care mi le-ați trimis cuprind numai banalități:

„Stau singur în casă
Cu sticla pe masă
Gândind la iubirea
Ce altul o are“ etc.

Nu tot ceea ce facem fiind răminem singuri în casă merită consemnat în versuri pentru generațiile viitoare.

● **ION F. OIȘTE**, Prundu, Giurgiu. Poemul cu formă fixă inventat de dv. — „sonetul în monorimă“ — are farmecul lui. Se creează un fel de muzică, monotonă și obsedantă, care ar putea deveni de o solemnitate ritualică, dar pe care dv. o deviați — intențional — spre umor:

„Ne-am întâlnit și noi din întâmplare:
Era-ntr-o tinerețe oarecare
Când am făcut venire din plecare,
Apropiere din îndepărtare,
Sărutul lung pină la sărutare
Fiind pe-atunci vacanța cea mai mare
Concomitent la munte și la mare,
Că ne simțeam un trup de ger și
searc...“

Trăim o tinerețe care doare
Ca un răspuns la nici o întrebare —
Sintem tot mai aproape-n depărtare,
Prilej, iubito, pentru o precizare:
De-am fost de necrezut, să-mi dai
crezare,
De-am fost prea iertător, îți cer
ierțare...“

După cite îmi amintese, v-am mai publicat și altădată poeme de acest fel. Singurul lucru de care trebuie să țineți seama este că folosind mereu una și aceeași formulă o devalorizați.

● **GH. FOMETESCU**, București. „Vă propun un nou curent poetic, denumit Reclasic. El poate devenii în scurt timp...“.

„Doveni“ se scrie cu un singur i. Vă propun și eu un nou curent, Re-gramatic.

● **DRAGOȘ ADRIAN**, Focșani. Scrieți „ceți“ în loc de „ceturi“, „acetrale“ în loc de „ancestrale“ etc. Cum credeți că ați putea să faceți literatură necunoscând limba română? Este ca și cum ați vrea să dansați având picioarele în gips.

● **CĂTALIN CIOABA**, Craiova. Dacă aș fi citit întâi versurile și abia

CENACLU
prin
corespondență

apoi prezentarea, n-aș fi putut să ghicesc că sînteți alit de tinăr — elev în clasa a X-a! Două strofe, în special, sînt surprinzător de frumoase: „mi-e milă de versurile care nu și-au găsit nici un poet

versuri, care stau așezate deasupra fanteziei poezilor și care cad ca ninsoarea, potrivindu-se fulg lângă fulg“.

Este de la sine înțeles că mi-ar face plăcere să-mi trimiteți ce mai scrieți.

● **DAN MARȘCU**, București. Ceea ce dv. vi se pare o mare descoperire a mai fost spus, de multe ori:

„...poate că nu se reduce totul la un punct nesemnificativ și aberant cum ar fi propria noastră existență...“ etc.

Singura idee care vă aparține — aceea cu „cinele verde“ — este neinspirată.

● **ILEANA PREDĂ**, Bacău, **MIRUNA-IOANA HINCU**, București, **ADRIAN TANASA**, Fălcieni, **VIOREL GĂITĂ**, București, **ADRIAN F. KOZMOV**, Neamț, **NICOLAE SILADE**, Lugoși, **OVIDIU EFEMERIDIS**, Suceava, **LIVIU POPESCU**, Suceava, **DANIEL MOSOIU**, Zalău, **ANA DINCA**, Slobozia, **S. SILISTRARU**, București, **PAUL DORU CHINEZU**, Lugoși, **MADALIN-SEBASTIAN ION**, Cimpina, **DOINA-ROZALIA BINCUI**, Alexandria, **IONEL PETRACHE**, București, **GELU DIACONU**, Bacău, **VICTOR ȘTIR**, Cioc, Poieni, Bistrița-Năsăud, **CONSTANTIN NICOLAE**, București, **AELIA B.**, București, **C. GHEORGHIU**, Fitești, **C. D. ILESCU**, București, **MARICEL UNGUREANU**, Galați, **D. C. MUNTEANU**, Brăila, **MIHAIL RUJOIU**, Bănești, Prahova, **PAUL BLONDU**, București, **MARIO ȘTEFAN**, Bumbăie, Dîmbovița, **IULIAN MANEA**, Ploiești, **ALEXANDRU DURCAN**, Turpărie, **OVIDIU ISACOVICI**, Breaza, Suceava, **SORIN VIDAN**, Șcheia Cladovei, Mehedinți, **G.C. Ploiești**, **DINU H.**, Alba Iulia, **CONSTANȚA VAICAR**, Craiova, **ANIMA**, București, **NICOLAE MINCU**, București, **CONSTANȚA NEACȘU**, Sectorul agricol Ilfov, **LILIANA VLAD**, Sibiu. În fiecare dintre textele dv. există cite ceva demn de interes, dar nu suficient pentru a mă determina să-mi asum răspunderea și să vă prezint citirilor.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Lumea cu amănuntul

Darrieux: balul continuă

„Am făcut lumea să viseze, este adevărat, dar într-o epocă în care existau puține lucruri care îndemneau la visare. Astăzi m-aș ciocni de o altă concurență“. Astfel Darrieux face bilanțul lui Darrieux cu surisul său minunat ca sold al oricărui cont.

De ce, cum ați intrat în cinematografie? „Întimplarea. La Bordeaux unde m-am născut, voiam să învăț să cînt la saxofon, mama s-a gândit că nu se cuvenea și m-a împins către violoncel. Am făcut cinema din pricina unei întâlniri de pe coridor. Vocația mi-a venit apoi, cînd eram deja cunoscută. Să joc mi s-a părut atunci mai interesant decît să fiu celebră“.

Nici colecție de fotografii, nici dosar cu articole din presă. „Trecutul, ce oroare! Amintirile înscamnă o viață prin procură“. Și dacă i se cere să facă o alegere, ea se eschivează. „Un rol, un alt rol; modestă în prim plan... Nu știu ceea ce reprezintă; ar trebui să mă preocup de aceasta, să mă iau puțin mai în serios“.

Regizorii săi? „Unii conduceau cu răceală, unii cu generozitate, alții nu conduceau deloc. Ce importanță are lucrul acesta! Eram acolo ca să joc comedie“. Partenerii săi? „I-am iubit pe cei care erau buni“. Filmele sale? „Nu le revăd. Sînt unele pe care nu le-am văzut niciodată“. Secretele talentului său? Mankiewicz spunea că ea era uluitoare de la prima încercare. „A spus el asta? Într-adevăr, eu pot să rid pe un platou și după 30 de secunde să izbucnesc în hohote de plîns dacă scena este tristă. Un noroc“.

Un nume, uneori, o face să-și incalce scrupulele și discreția.

Colette, al cărei personaj o uimește încă: Ea vorbea mult și, ațit iarna cit și vara era încălțată cu sandale „Ophuls, îi produce un gol în suflet“, „El m-ar fi

făcut să merg pină la capătul hămii, chiar dacă ar fi trebuit să joc un rol care nu era pentru mine“. Katharine Hepburn, pentru care ea se entuziasmează: „Am reluat rolul ei în „Coco“, viața lui Coco Chanel. Pe Broadway! Miracolul! Cînd am fost prezentate alea celestiale, eu i-am cerut un autograf, i-am sărutat miinile. O adevărată midinetă. Ea m-a invitat, chiar în acea seară, la cină“. Modestă și mîndră Darrieux prefera întotdeauna să deschidă un dulăpior cu languste pe insula ei sălbatică din Morbihan, decît usa unui salon munden sau decît o trusă de machiaj. „Prima dată cînd m-am urcat pe scenă — „Tristan și Izolda“, în 1937 — mi-era rusine. Mai tîrziu cu „Domino“, „Locienne și măcelarul“, „Rochia mov a Valentinei“ sau

„Sopra cea bună“ mi-a făcut plăcere. Se poate crede că eu sînt totuși puțin exhibiționistă“.

La interior, cel puțin, limite foarte stricte. „Dacă aș începe această meserie acum cînd în fiecare film, eroina principală trebuie să-și arate fesele așa cum eu trebuia, în ale mele, să fredonez un cântec, aș spune adio întregii lumi și m-aș întoarce la violoncel“. Darrieux accuză în spatele muzicii: imaginea i se potrivește de minune. „Prefer să rămîn o imagine; nu mi-a plăcut niciodată să mi se pună întrebări“.

Prezentare și traducere de ILEANA CONSTANTINESCU

Cronica literară în linii frunte de LINU

Florin Mugur, Schițe despre fericire, Editura Cartea Românească, 1987.

Scriind, lui Florin Mugur nu-i place să se oprească la suprafața lucrurilor.

Tabela de marcaj

Tangouri spaniole!

Ospitalieri cum sîntem numai noi, românii, stăteam înghesuți la masa presei pe un singur rînd, în vreme ce pe alte trei, în ceața noastră, se lăfăiau super-trimișii presei spaniole, cu căști, și telefoane-automate, cu telexuri de buzunar și cu mașini de scris din alea digitale. Mi se părea — vă spun de-abia acum, în soaptă! — că sîntem și puțin și mici, deși în dreapta mea se înfipsea nea Fănuș, luccafărul necontestat al cronicii sportive, care dăduse doi la zero din sosire, interzicîndu-mi să mă mișc și să fumez, ceea ce bineînțeles că (n)-am făcut. Mai ales că încă din minutul 2 Pițurcă ne-a dat ridicarea în picioare, zorîndu-l pe Zubizarreta să-și scuipe-n sîni, să nu era a bună! L-am mai văzut și pe Camacho încercînd să tin-aproape (cit de cit) de Lăcătuș, ba și pe blîndul Goicoechea căutînd printre ai noștri vre-un pui de Maradona, bun de băgat cu tibia în ghips, după care am înțeles că señor Munoz bătuse drumul pin' la București doar ca să ne probeze niseaiva tangouri spaniole. Che tangouri muchachos, că uite briul trece riul și mîndruța poteața sau, după cum se exprima plastic un popotar stelist care e sufletul galeriei europene din Ghencea: „La Zubizarreta-n poartă o piscică moartă... Asta se întimpla la 1-0 pentru noi, cînd Don Pițurcă de la Ghencea a pus pirdalnica la rădăcina bării, sculînd poporul din tribune în chioțe de bucurie. Parcă era și loc mai mult la masa presei, că noi, cei de pe-un rînd, stăteam în mod vizibil mai comod, în timp ce oaspeții din spate se cam strîn-

seseră unul în altul, privîndu-i pe Camacho și Goicoechea, care ieșeau din teren accidentați, în vreme ce Lăcătuș va juca pin' la sfîrșit, cu dublă fisură de maxilar (strict autentic)! Așadar, se-ncinse briul și i-am luat la o-nvîrțită de mai mare frumusețe, în numele celor șase castaniete pe care dansase Tească la Madrid, cu 25 de ani aniversați din urmă!... Era un du-te-vino cu mingea de-norțeau ibericii capul după ea ca la ping-pong și-abia de apucau s-o vadă că... uite-o! nu e!... ba deasupra, ba pe sub șort, le-am ascuns-o ațit de bine, că i-am ferit de strabism, dar le-am răpit și sansa de a vedea cum s-a înscris golul doi, cu păcăleli semnate de Lăcătuș și Pițurcă, urmate de șutul-tiribombă al lui Mateu! Tot nu ne săturasem, așa că dup-un atacant și-un mijlocas am pus și un fundas și mai inscrie, respectiv Ungureanu, însărcinat cu acest gol și pentru a fi clar spaniolilor că nu i-a bătut doar Steaua, prin Pițurcă, ci și Dinamo și Craiova și toată echipa României, cu mie cu mare, deși toți sînt categoric foarte mari. Repriza secundă nici n-a mai contat. Eu unul m-am întreținut cu nea Fănuș, super-trimișii presei spaniole și-au văzut de transmisile lor, iar după meci nu l-am mai căutat nici pe señor Munos, să mă refuze, (ca pe toți ai noștri), pentru simplul motiv că nici n-avea ce să mai spună! Adios muchachos, vă scriem la anu' de la Euro' 88! Da, oricum, mai treceți pe la noi! Oie!

HORIA ALEXANDRESCU

Mapamond

Sculptorul spaniol Eduardo Chillida a primit, săptămîna trecută, premiul Principe de Asturias de las artes 1987 pentru aportul său semnificativ „la îmbogățirea patrimoniului comunității iberico-americane“. Născut în 1924, Eduardo Chillida a urmat cursurile de arhitectură ale Universității din Madrid și s-a afirmat pe plan internațional prin prezența sa în 1949 în cadrul unei expoziții intitulate Les mains éblouies organizat de Galeria Maeght din Paris. Prima sa expoziție personală este la Madrid în 1954, iar imediat după aceea, lucrările sale vor fi recunoscute prin distincții de prestigiu așa cum ar fi, spre exemplu, diploma de onoare a Trienalei de la Milano (1954), marea premiu de sculptură la Bienala de la Veneția (1959), Premiul Kandinsky la Paris (1960), Premiul Providence arts club din Rhode Island (1961), Premiul Carnegie (1964), Premiul Wilhelm Lehmbruch (1966). Expoziții retrospective cuprînzînd sculpturile sale reprezentative au fost organizate la Houston, Amsterdam, Zürich, Paris, München. Este considerat a fi printre cele mai importante personalități artistice ale acestui secol în țara sa, una dintre figurile marcante ale vieții artistice din întreaga lume.

Bob Wilson, unul dintre cei mai originali și controversați regizori ai teatrului contemporan, revine în actualitate printr-un spectacol pe care, în unanimitate, critica de specialitate și spectatorii îl prezintă a fi un eveniment. Este vorba despre piesa Death, Destruction and Detroit II pusă în scenă la teatrul Schaubühne din Berlinul occidental. „Unul dintre evenimentele majore ale stagiunii teatrale europene a acestui an“ cum apreciază Scott Sullivan de la Newsweek. „Wilson a fost întotdeauna un adevărat maestru al vizualului, creînd adesea efecte extraordinare în adîncime printr-o folosire ultraprecisă a luminilor. Pentru această nouă piesă Wilson a creat un mediu de teatru total. Acțiunea are loc pe patru nivele de scenă care înconjoară auditoriul. Spectatorii sînt așezați pe scaune care se pot roti, permițîndu-le să privească în toate direcțiile. Există și un ascensor din sticlă care urcă și coboară în timp ce panouri ascunse culisează brusc pentru a deschide noi spații scenice; într-un moment al piesei, actorii ajung în scenă printr-o gaură din plafon... Ceea ce leagă momentele piesei este o meditație a lui Wilson asupra vieții și operei lui Kafka... Wilson își bazează cariera pe ideea schimbării și surprizei. Acum, într-o nouă etapă creatoare, rămîne cel mai fascinant, dar poate cel mai greu de înțeles, creator în teatrul Europei occidentale“.

Victoria de Los Angeles a susținut, recent, un sir de spectacole pe scena Teatrului Mare din Havana, la invitația Aliciei Alonso, directoarea Batelului național din Cuba. Marea soprana spaniolă a interpretat — în entuziasmul publicului — opere din Haendel, Schubert, Brahms și Schumann precum și un concert dedicat omagierii a 50 de ani de la moartea poetului Federico Garcia Lorca. Rămînd în lumea muzicii, să amintim că, tot la Havana, a avut loc cel de-al II-lea Festival internațional de muzică contemporană avînd, printre participanți, interpreți iluștri din întreaga lume, prime audii precum și un Simpozion internațional dedicat principalelor probleme ale muzicii în secolul XX.

ACTUAL

TOP 13

SECTIA ROMANA

1. AURA URZICEANU — Vreau să vii în viața mea; 2. TIMPURI NOI — Numai cu tine; 3. DORU CAPLESCU — Vă dăruim un gînd de pace; 4. SORINA MOLDAVI — Copil hoinar; 5. GABRIEL COTABIȚA — Noaptea albastră; 6. HOLOGRAF — Umbre pe cer; 7. VOLTAJ — Lumina; 8. DIDA DRĂGAN/COMPACT — Pentru voi; 9. VASILE ȘECARU — Dragostea cu patru foi; 10. MIRCEA BANICU — Adelina; 11. ROȘU ȘI NEGRU — Gîndul meu liber; 12. GABRIEL DOROBANTU — Mîndre-s toate fetele; 13. ANGELA CIOCHINA — Primăvara începe cu un cîntec.

SECTIA STRAINA

1. BEN E KING — Stand by me; 2. CYNDI LAUPER — Change of heart; 3. FREDDIE MERCURY — The great pretender; 4. BOY GEORGE — Everything I own; 5. LEVEL 42 — Runnind in the family; 6. STACEY Q — Two of hearts; 7. A — HA — Manhattan skyline; 8. ALISON MOYET — Is this love; 9. MADONNA — Open your heart; 10. MEL & KIM — Respectable; 11. BILLY IDOL — Don't need a gun; 12. ERASURE — It doesn't have to be; 13. TRANCE DANCE — River of love.

● Apariția pe afiș a trupel olandeze „The Art Company“ este bineînțeles o surpriză. Să o trecem la categoria „plăcută“ fiindcă înainte de toate înseamnă un eveniment, cu tot izul lui tomnatec, în peisajul muzical al Capitalei. Deci pe 14 și 15 ale lunii, la Polivalentă, vom auzi cum sună pe viu „Suzanna“.

● „Te aștept“ — o nouă apariție sonoră care își va găsi cu siguranță un loc în TOP 13. Bogat în efecte electronice, cîntecul are un „sound“ deosebit, ciudat. Și fiindcă este vorba de mare și plajă, deja ne trec vorbii apropiatulul sezon estival.

MIRCEA ZANE

POEZIE NORVEGIANĂ CONTEMPORANĂ

Nu foarte cunoscută, în primul rând datorită contextului lingvistic (se scrie în două limbi, „noua norvegiană“ *Nynorsk*, și „limba cărților“, *Bokmal*, prima valorificând dialecte din apusul Norvegiei, a doua fiind „limba standard“ de tradiție răsăritean-norvegiană și daneză), dar și datorită situației ei de țară mică, aflată la marginea Europei, Norvegia are totuși o literatură bogată, deschisă căutărilor. Dacă înainte de al doilea război mondial se impuseseră cei doi premiați Nobel, Knut Hamsun și Sigrîd Undset, ultimele decenii au cunoscut o adevărată explozie de talente mai ales poetice, preocupate de orientările modernismului european, american, dar și de poezia asiatică. În jurul anilor '70 erau foarte discutate teoriile literare ale lui Georg Lukacs și se scria multă poezie politică, „fază“ care a dus la maturizarea expresiei poetice și la multă îndrăzneală și personalitate. Erau preferate poemele lungi, ample, care îngăduiau deplinătatea expresiei verbale; ultimul deceniu a cunoscut o nouă focalizare a interesului, modelele nemaifiind căutate în literatura europeană, ci în scrierile lui Aimé Césaire, Pasolini, Cesar Vallejo și vocile est-europene.

Cei mai cunoscuți poeți norvegieni contemporani sînt Olav Hauge și Rolf Jacobsen; cel dintîi, un „înțelept“ contemporan cu Munch (născut în 1908, decedat

în 1946); cel de-al doilea, un „citadin“ cu accente critice la dezumanizarea societății, deosebit de admirat pentru vitalitatea sa lingvistică. Alți poeți mai tineri, antologați de Terje Johansen, susținătorul unei reviste de poezie care a „rezistat“ aproape tot deceniul trecut, sînt Georg Johannesen, autor de poeme alegorice, Stein Mehren, pasionat de lungile poeme filosofice și vizionare, Jan Erik Vold, Arvid Torgeir Lie și Paal Helge Haugen, foarte populari datorită limbajului lor accesibil și muzical cit și datorită traducerilor prin care au făcut cunoscută în Norvegia literatura americană de ultimă oră. Au continuat să scrie și „tradiționalistii“ Harald Sverdrup și Arne Ruse, întîlnindu-se cu foarte tinerii Liv Lundberg și Cecilie Lovell în încercarea de a contura un umanism intelectual cit mai viu — în contrast cu natura și temperamentul norvegian. Două recente antologii, printre care *Syv stemmer i tiden* (1983) demonstrează cu prisosință că nu lipsesc ironia, experimentul, anecdota, note dominante în modernitatea de ultimă oră, dar că se păstrează și acel ton misterios, cu o fosforescență de semnificații care ferește de ariditate.

Prezentare și traducere de GRETE TARTLER

Olav Hauge

Adevărul

Adevărul e o pasăre sperioasă
pasărea Rok
zburînd în afara timpului
uneori înaintea
alteori în urma lui.

Unii spun că
nici nu există;
cei care l-au văzut nu scot o vorbă.
Niciodată nu mi-am putut închipui adevărul
ca pe o pasăre de curte —
dar dacă ar fi

i-ai putea mîngîia penelă
— nu s-o sperii, înghesuind-o într-un colț, pînă
întoarce spre tine ochi și gheare de bufniță.
Alții spun că adevărul
e lama rece a cuțitului,
deopotrivă
yin și yang,
șarpele din iarbă
și strigătul vîiturului
cînd se crede el cel mai sus.
Am văzut și
adevărul mort:
ochii precum ai iepurelui înghețat.

Oslo între modern și tradiție

Cochilie

Sufletului tău îi înalți o casă.
Și apoi înaintezi mindru
în lumina stelelor
cu casa în spate
asemenea melcului.
Cînd simți primăjdia
te strecoři înăuntru
simțîndu-te la adăpost
în spatele unui zid
tare.

Iar cînd nu mai ești
casa
va rămîne —
martor al frumuseții
sufletului tău.
Iar marea simțurătății tale
va răzbi, cu vîriet,
din lăuntru.

Fața de masă nouă

Fața de masă nouă pe masă
și pagini albe, curate.
Desigur cuvintele trebuie să apară
pe o altă de frumoasă față de masă
și o altă de frumoasă hîrtie!
Gheața s-a stabilit pe fiord
au venit păsări să aprindă lumini.

Harald Sverdrup

Golf-stream

Noi și lungile coaste intrăm în ființare
prin cîngătoarea de cicloane vest-indiană,
apele a două curenți se întîmpină într-un
Crater uriaș, un vechi zeu
Maya, Inca, aztec, ne naște.
Lunecătorul curent reflectă
o beznă de catifea, mai moale ca putreda moarte,
grăbindu-se către aspra cochilie
a Atlanticului.

luînd cu sine Cassiopeia, Orion-ul, tot zodiacul,
dansează cu ele, lasă ploaie și vînt să le șteargă,
are el însuși în propriile adîncuri un zodiac rotitor,
bancuri de pești-lună, polipi-sori, nori de plancton.
Întîlnește pe cenușiu — cețos, greu ca un iceberg
curent Labrador la sud de Groenlanda,
se întoarce apoi către continentul european
împăturindu-se de-a-lungul coastelor
dăruindu-ne munți, cascade și pești
nu doar tundră și ghețuri,
fără el Oslo și Troms
ar fi doar cetăți subacvatice, într-un vis.
Spre noi își cîntă răcorosul vînt negru-albastru
cu pietricele sub limbă
dînd vieții noastre-o nuanță-argintie ca solzii,
alunecă pe lingă Jan Mayen, Insula Ursului, Svalbard,
sfîrșind într-un clonț de scoică la optzeci de grade nord
un mic canal deschis în miezul de iarnă.
De-a-lungul coastelor nordice zeeii din Peru
Mexic și Yucatan trîncănesc de-nrudirea
noastră îndepărtată cu-adoratorii soarelui,
vrăjitorii — de — șerpi,

bărbați cu aspri obraji ca măștile de război.
Indienii care-au pierit și milioane
de sclavi negri murmură-ndurerați
prin viețile noastre prospere.

Terje Johansen

Miere de toamnă

Te-am văzut în acea zi roșînd —
impurpurarea ta mă bîntuie ca un călăreț, mă bîntuie
o rafală în mine
o prea devreme iarnă.

Aruncăm pietre în apă,
marea lovește cu valuri, urme între nimic
și liniștea nimicului

Soarele și luna s-au ridicat, s-au scufundat
în aureola pielii, rumeneala ta
m-a lovit blind
— apa către o gură cu buze crăpate de sete

Și din casa de miere a toamnei
imi arunc spre tine roșeața obrazilor —
simți calde adieri
împotriva iernii prea grabnice.

Georg Johannesen

Luni

Pinii norvegieni în vechile lor uniforme
buni de muzeu pe joasele dealuri
marșul îi duce spre golf

ghete mucegăite în dulap
cărți prăfuite
prea mult am stat aici

zumzetul puternic al radio-ului
iar eu potrivit frînturi de cuvinte și strigăte
în propoziții coerente — graiul solar

Paal Helge Haugen

Approape nevăzută

și totuși
îubirea poate fi găsită
pretutîndeni: în mici adîncituri
și cupe ale peisajului
gata să debordeze

adesea ezitînd alunecînd
în ascunzișuri
în scobituri ale zidului așteaptă
— mică reptilă a iubirii, gata mereu
să-și schimbe culoarea —

adesea alungată ca un inger
ce se învîluie în aer și în frunze
adesea stînd sub glob de sticlă, un peisaj
în care ninge de-ntorci globul

și totuși dragostea poate să izbucnească
e vizibilă în corp
chiar pe ecran de raze X, pilpiitor

vizibilă chiar dragostea ce n-o să vadă
lumina zilei niciodată: gemeni morți
îmbrățișîndu-se-n haloul lor.

Important

În prestigioasa colecție *Folclor din Transilvania* a apărut, la Editura Minerva, volumul VIII, care cuprinde culegerile de folclor ale lui Vasile Oarcea, „Poezii populare din Crișana“ și Ion Apostol Popescu, „Poezii populare din Ardeal“. Studiul introductiv, intitulat „Țara Zarandului — vatră străveche, distinctă a spiritualității populare românești“, poartă semnătura lui Ioan Șerb, care este, de altfel, și lectorul ediției.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
București, Piața Științei, Tel. 17
60 10, 17 60 20. Abonamentele se fac
la oficiile poștale și diruzorii din
întreprinderi și instituuți — Tiparul: Combinatul Poligra-
fic „Casa Științei“ cititorii din străinătate se pot
abona prin „ROMPRESFILATELIA“ — Sectorul ex-
port-import presă P.O. Box 12-201, telex 10336 prstir
București, Calea Griviței nr. 61-66.